

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/1272/2023.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Handó Tünde*, *dr. Márki Zoltán*, *dr. Patyi András*, *dr. Salamon László* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Bfv.II.330/2022/27. számú végzése, valamint a Debreceni Ítéltábla mint másodfokú bíróság Bf.IV.282/2021/79. számú ítélete a III. rendű terhelt tekintetében alaptörvény-ellenes és ezért a végzésnek és az ítéletnek a III. rendű terheltre vonatkozó részét megsemmisíti. Az Alkotmánybíróság döntése a Kúria végzésének és a másodfokú jogerős ítéletnek a hatályát a többi terhelt vonatkozásában nem érinti.
2. Az Alkotmánybíróság a Debreceni Törvényszék mint elsőfokú bíróság 24.B.142/2020/196. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

Indokolás

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Kadlót Erzsébet ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdés alapján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő.
- [2] Az indítványozót mint III. rendű terheltet a Debreceni Törvényszék mint elsőfokú bíróság 24.B.142/2020/196. számú, 2021. március 1. napján kelt ítéletével költségvetési csalás büntette [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 396. § (1) bekezdés a) pont, (5) bekezdés a) pont], valamint folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználása vétsége

- (Btk. 345. §) miatt halmazati büntetésként 8 év börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre, 8 év gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője foglalkozástól eltiltásra, továbbá 8 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.
- [3] A Debreceni Ítéltábla mint másodfokú bíróság Bf.IV.282/2021/79. számú 2021. december 7. napján jogerős ítéletével az indítványozó tekintetében a szabadságvesztés tartamát 6 év 6 hónapra enyhítette, valamint az indítványozót 1,5 millió Ft pénzbüntetésre ítélte.
- [4] A Kúria a felülvizsgálati eljárásban hozott Bfv.II.330/2022/27. számú, 2023. január 19. napján kelt végzésével az első- és a másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta.
- [5] 2. Az indítványozó jogi képviselője útján az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő 2023. május 30. napján. A panaszban azt kérte, hogy az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.II.330/2022/27. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítása mellett azt semmisítse meg a Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf.IV.282/2021/79. számú, valamint a Debreceni Törvényszék, mint elsőfokú bíróság 24.B.142/2020/196. számú ítéleteire kiterjedő hatállyal. Álláspontja szerint a támadott bírósági határozatok sértik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt bírói függetlenséghez és pártatlansághoz való jogát, valamint a 26. cikk (1) bekezdését. Az indítványozó sérelmezte, hogy az ellene folytatott büntetőeljárásban a releváns iratokat nem bocsátották a védelem rendelkezésére, és a bíró „szakmai utasításra” megváltoztatta korábbi döntését az iratok kiadásáról. Ezzel álláspontja szerint megsértették a védelemhez való jogát és a fegyveregyenlőséget.
- [6] Az indítványozó 2023. augusztus 16. napján benyújtott indítvány-kiegészítésében (a továbbiakban együtt: alkotmányjogi panasz) az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésben rögzített védelemhez való jogának, valamint a XXVIII. cikk (7) bekezdésben biztosított jogorvoslathoz való jogának megsértését is állította. Az indítványozó álláspontja szerint a tisztességes eljáráshoz való jogának a bírói pártatlanságra vonatkozó részjogosítványát sértette az, hogy a bíró kizárására vonatkozó rendelkezéseket megsértették. Állítása szerint az egyik nyomozási bíró és a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés törvényességéről igazolást kiállító törvényszéki elnök azonos személy volt; valamint a másodfokú tanács előadó bírója a nyomozási bíró határozatát felülvizsgáló törvényszéki bíróként is eljár, továbbá a másodfokú tanács elnöke és a jogorvoslat folytán eljáró ítéltábla elnöke között hozzátartozói viszony állt fenn. Az indítványozó jogorvoslati jogának sérelmét azon az alapon is állította, hogy a másodfokú bíróság – eltekintve a pártatlanság kérdésétől – az ügy érdemére kiható eljárási

szabálysértések tekintetében nem tett eleget indokolási kötelezettségének, így megfosztotta az indítványozót a jogorvoslati eljárásban történő kompetens részvételi lehetőségétől.

- [7] 3. Az Alkotmánybíróság végzéseivel megkereste a Debreceni Törvényszéket a titkosszolgálati információgyűjtésre és titkos adatszerzésre vonatkozó nyomozási bírói engedélyek, a törvényszéki elnöki igazolások, valamint az indítványozó által hivatkozott 6.Bny.457/2013/4. számú és a 3.Bnyf.350/2015/2. számú végzések, illetve egyéb releváns iratok másolatának megküldése érdekében. Felhívta továbbá a Törvényszéket annak közlésére, hogy a tárgy szerinti ügyben nyomozási bírói tevékenységet ki és milyen időtartamban végzett, és az eljárás további részében az érdemi döntés meghozatalában részt vett-e.
- [8] A megküldött bírósági iratok és a Debreceni Törvényszék tájékoztatása alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Debreceni Törvényszék elnöke 2012. október 16. napján kelt T.El.8-1/2012/I. és a VIII. alszámú igazolásaiban szerepel, hogy az indítványozó tekintetében a Debreceni Városi Bíróság 2012. február 1. napján kelt SzTB.24/2012/2. számú végzésével engedélyezte, majd 2012. április 26. napján kelt SzTB.97/2012/2. számú végzésével meghosszabbította az ott megjelölt számú mobiltelefonon folytatott beszélgetések tartalmának megismerését és technikai úton történő rögzítését 2012. február 6. napján 00:00 órától 2012. augusztus 3. napján 24.00 óráig a 2010. évi CXXII. törvény 63.§ (1) bekezdés d) pontja szerint meghatározott keretben. A Törvényszék elnöke T.El.8-1/2012/I. és a VIII. alszámú igazolásainak minősítését a felülvizsgálat eredményeként törölték.
- [9] A Törvényszék csatolta azon végzések másolatát is, amelyekben a nyomozási bírák az egyes terheltekkel szemben alkalmazott titkos információgyűjtést elrendelték, illetve meghosszabbították.
- [10] A Debreceni Törvényszék elnöke megküldte az elsőfokú eljárást lefolytató bírói tanács elnökének a nyilatkozatát, amely a 24.B.142/2020/133. számú tárgyalási jegyzőkönyv 13. oldalán szereplő, és az indítványozó által kifogásolt mondatra vonatkozott, amelyben az elsőfokú tanács elnöke rögzítette, hogy a bíróság szakmai vezetése felhívta a figyelmét a Be. 257. (1) és (2) bekezdésére és ezért nem csatolta az irathoz a kért nyomozási bírói végzéseket. Az indítványozó ezt a bírói függetlenség sérelmének tekintette, mert szerinte ezzel az érdemi döntést befolyásolta a szakmai vezetés, mivel a titkos információgyűjtéssel beszerzett bizonyítékon alapult az indítványozó elítélése. Az elsőfokú tanácselnök a törvényszék elnökének felhívására tett írásbeli nyilatkozatában rögzítette: „A védelem által hivatkozott mondat részemről valóban egy pontatlan kijelentés volt

[...]. Sem ezen döntésem, sem az érdemi döntés meghozatala során senki részéről (sem szakmai, sem igazgatási vezető) befolyásolás nem történt.”

- [11] A Debreceni Törvényszék elnöke közölte továbbá az eljárás során nyomozási bíróként eljáró bírák nevét, valamint nyilatkozott arra vonatkozóan, hogy az ügyben ő maga nem járt el nyomozási bíróként. A rendelkezésre bocsátott adatok alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a fenti igazolásokat kiállító törvényszéki elnök az ügyben eljáró nyomozási bírák között nem szerepel.
- [12] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf.282/2021/79. számú, 2021. december 7. napján jogerőssé vált ítéletének előadó bírója dr. B. J. volt, aki az ügyben korábban törvényszéki bíróként is eljáró és 2013. augusztus 23. napján a Debreceni Törvényszék 6.Bny.457/2013/4. számú, házi őrizet meghosszabbítását elrendelő végzést hozta. Ez a végzés nem az indítványozóval (III. rendű terhelt), hanem az I. rendű és a II. rendű terhelten szemben alkalmazott házi őrizet meghosszabbítását tartalmazza, de a rögzített tényállás az indítványozónak a bűncselekmények elkövetésében játszott szerepét is részletesen bemutatja.
- [13] Az Alkotmánybíróság megállapította a rendelkezésére bocsátott iratok alapján, hogy a Debreceni Járásbíróság 77.Bny.418/2013/24. számú, 2015. szeptember 24. napján kelt végzésében az egyéb érdekelt tekintetében korábban elrendelt zár alá vételt feloldotta, amely ellen az I. rendű terhelt, a fiatalos egyéb érdekelt és törvényes képviselője meghatalmazott védője útján jogorvoslattal élt. A Debreceni Törvényszék, mint másodfokú bíróság 3.Bnyf.350/2015/2. számú, 2015. október 21. napján jogerős végzésével az elsőfokú végzés elleni fellebbezést elbírálta és az elsőfokú végzést helybenhagyta. A másodfokon eljáró tanács egyik bírója dr. B. J. volt.
- [14] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság 2021. december 7. napján jogerős Bf.IV.282/2021/79. számú ítéletét hozó másodfokú tanács előadó bírója dr. B. J. volt.

II.

- [15] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. [...]

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„26. cikk (1) A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.[...]”

[16] 2.1. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénynek (a továbbiakban: régi Be.) az indítvánnyal érintett 2017. IV. 18-ig hatályos rendelkezései:

„21. § (1) Bíróként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,

[...]

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései a nyomozási bíróra is irányadók.

(3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben nyomozási bíróként járt el,[...]”

2.2. A régi Be.-nek az indítvánnyal érintett, és az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvénnyel (a továbbiakban: Mód.tv.) módosított és 2017. IV. 19-től hatályos rendelkezései:

„21. § (1) Bíróként nem járhat el,

a) aki az ügyben mint ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,[...]

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései a nyomozási bíróra is irányadók.

(3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár, [...]"

„206/A. § [...]

(5) A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés tényét a törvényszék elnöke igazolja. Az igazolás tartalmazza a bíróság megjelölését, az engedéllyel érintett ügy számát és tárgyát, az érintett személy nevét, a titkos információgyűjtés engedélyezésére irányuló előterjesztés, illetve az engedély kereteit."

„207. § (1) A vádirat benyújtása előtt a bíróság feladatait első fokon a törvényszék elnöke által kijelölt bíró (nyomozási bíró) látja el."

„(6) A vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárást a törvényszék egyesbírája e Címben foglalt rendelkezések szerint folytatja le."

„606/B. § (1) E törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvénnyel megállapított 21. § (3) bekezdés a) pontját a folyamatban lévő eljárásokban és a jogerős ítélettel elbírált ügyek tekintetében is alkalmazni kell azzal, hogy

a) e törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napját megelőző napon hatályban volt 207. § (6) bekezdésében meghatározott ügyekben, illetve a házi őrizet egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyesbírájaként eljáró bíró a 2013. november 22. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak,

b) a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként a 215. § (3) bekezdése alapján eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak,

c) e törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napját megelőző napon hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a alapján az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak."

[17] 3. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénynek (a továbbiakban: Be.) az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„14. § (1) Bíróként nem járhat el,

a) aki az ügyben ügyészként vagy a nyomozó hatóság tagjaként járt el, valamint az ügyben eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,

[...]

(3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként, vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár, [...]"

„257. § (1) A titkos információgyűjtés eredményéhez csatolni kell a titkos információgyűjtés során alkalmazott bírói engedélyhez kötött eszköz, illetve a külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtés elrendelésének és lefolytatásának a törvényességét igazoló iratokat.

(2) A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés tényét a törvényszék elnöke igazolja. Az igazolás tartalmazza a bíróság megjelölését, az engedéllyel érintett ügy számát és tárgyát, az érintett személy nevét, a titkos információgyűjtés engedélyezésére irányuló előterjesztés, illetve az engedély kereteit."

„869. § (1) A 14. § (3) bekezdés *a)* pontjának alkalmazása során a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak.

(2) A 14. § (3) bekezdés *a)* pontjának alkalmazása során kizártnak minősül

a) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2017. június 30-ig hatályban volt 207. § (6) bekezdésében meghatározott ügyekben, illetve a házi őrizet egy éven túli meghosszabbítása tárgyában a törvényszék egyes bírójaként eljáró bíró, ha a büntetőeljárás 2013. november 22. után indult,

b) a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2017. június 30-ig hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a alapján az ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró, ha a büntetőeljárás 2016. november 30. után indult."

III.

- [18] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panaszok befogadhatóságára vonatkozó kritériumoknak.
- [19] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. § (1) bekezdés szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A Kúria végzését az indítványozó képviselője 2023. március 30. napján, a jogi képviselője 2023. március 28. napján vette át. Az indítványozó jogi képviselője az alkotmányjogi panaszt 2023. május 30. napján elektronikus úton nyújtotta be. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó jogi képviselője a beadványt a törvényben előírt 60 napos határidő lejártát követő első munkanapon terjesztette elő, így a panaszt határidőben beérkezettnek kell tekinteni.
- [20] Az Abtv. 27. § (1) bekezdésen alapuló indítvány részben megfelel az Abtv. 52. § (1), illetve (1b) bekezdésben foglalt, a határozott kérelemre vonatkozó követelményeknek.
- [21] Az indítvány tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 27. § (1) bekezdés], a támadott bírósági határozatok megjelölését (a Kúria Bfv.II.330/2022/27. számú végzését, a Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf.IV.282/2021/79. számú, valamint a Debreceni Törvényszék, mint elsőfokú bíróság 24.B.142/2020/196. számú ítéleteit), az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [XXVIII. cikk (1), (3), (7) bekezdést, 26. cikk (1) bekezdést]. Az indítvány indokolást tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a támadott bírósági határozatok miért ellentétesek az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseivel; továbbá kifejezett kérelmet rögzít a bírósági határozatok alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére.
- [22] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése a bírói hatalmi ág függetlenségét és annak garanciáit rögzíti. Olyan alapjogot vagy Alaptörvényben biztosított jogot tehát ez a rendelkezés nem deklarálna, amelynek sérelmére hivatkozva alkotmányjogi panaszt lehetne benyújtani {3042/2018. (II.13.) AB határozat, Indokolás [15], 3231/2014. (IX. 22.) AB határozat, Indokolás [7]}. Ezért ezen alaptörvényi rendelkezés alapján nem volt helye érdemi vizsgálat lefolytatásának.
- [23] Az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontja értelmében az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti.

- [24] Az Ügyrend 32. § (5) bekezdése értelmében a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott határozata alkotmányjogi panasszal az általános szabályok szerint önállóan támadható.
- [25] Jelen ügyben a Kúria – többek között - a III. r. terhelt, vagyis az indítványozó tekintetében az előterjesztett felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt és a megtámadott bírósági határozatokat a Be. 662. § (1) bekezdése alapján az indítványozó tekintetében is hatályában fenntartotta {támadott kúriai végzés, Indokolás [351]}.
- [26] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a Kúria ezen döntése az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerinti, a bírósági eljárást befejező egyéb döntésnek minősül, ezért alkotmányjogi panasszal támadható. Így a Kúria jelen végzésével szemben volt helye alkotmányjogi panasz előterjesztésének. Tekintettel továbbá arra, hogy a Kúria végzése az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a III. r. terhelt, vagyis az indítványozó tekintetében mérlegelési jogkörben hozott érdemi határozatnak minősül, így azon keresztül az első- és a másodfokú ítéletnek az indítványozóra vonatkozó sérelmezett rendelkezései is az alkotmánybírósági vizsgálat tárgyát képezhetik {hasonlóan lásd: 3409/2023. (X. 11.) AB határozat, Indokolás [22]}.
- [27] Az indítványozó az alkotmányjogi panaszának alapul szolgáló büntető ügyben terhelt volt, így indítványozói jogosultsága fennáll, valamint az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint érintettnek tekinthető {legutóbb pl. 3032/2022. (I. 31.) AB határozat, Indokolás [16], 3127/2019. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [21]; 3245/2018. (VII. 1.) AB határozat, Indokolás [14]}. Az Alkotmánybíróság rögzítette továbbá, hogy az indítványozó a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette.
- [28] 2. Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [29] 2.1. Az indítványozó az elsőfokú eljárás tekintetében sérelmezte, hogy a védelem nem kapta meg a titkos információgyűjtés és a titkos adatszerzés engedélyezésére vonatkozó nyomozási bírói végzéseket, valamint a törvényszék elnökének ezen eljárás törvényességére vonatkozó igazolásait. Álláspontja szerint ezzel az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésből levezetett fegyveregyenlőséget és a (3) bekezdésében foglalt védelemhez való jogát sértették meg. Az

indítványozó ezt a másodfokú eljárásban és a felülvizsgálati eljárásban is sérelmezte. A kifogásra a Debreceni Ítéltábla ítélete {Indokolás [71]} és a Kúria végzése részletes választ adott {támadott kúriai végzés, Indokolás [220]-[246]}.

- [30] Az indítványozó továbbá azt állította, hogy a Debreceni Törvényszék elnöke saját nyomozási bírói határozatainak törvényességéről állított ki igazolást. Ezt az állítást azonban nem támasztották alá a Debreceni Törvényszék által megküldött iratok, amely szerint a Törvényszék elnöke valóban kiállította a törvényességi igazolásokat, de ő maga nem szerepel az ügyben nyomozási bíróként eljáró bírók között.
- [31] Az indítványozó szerint védője kifejezett indítványt terjesztett elő, hogy a tanács elnöke az előzőekben részletezett végzéseket szerezze be, csatolja az iratokhoz és a bocsássa a III. rendű terhelt és védője rendelkezésére. Az 51. számú tárgyalási jegyzőkönyvben foglalt VII. számú végzésben (29. oldal) szerepel az a mondat, hogy a III. rendű vádlott védője részére „emailben megküldendő a két elnöki végzés.” {lásd. a Kúria támadott végzése, Indokolás [221]-[226]}
- [32] A 133. számú tárgyalási jegyzőkönyvben védői kérdésre, hogy ezeket a végzéseket miért nem csatolták az iratokhoz, a tanács elnöke azt válaszolta, hogy a bíróság szakmai vezetősége felhívta figyelmét a Be. 257. § (1) és (2) bekezdésére, amikor csatolni akarta ezeket. Ennek következtében az elsőfokú tanács elnöke nem adta ki a védelemnek a törvényszék elnökének T.El.8-1/2012/I. és a VIII. alszámú igazolásait a titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés törvényességéről. Az indítványozó szerint ezzel dokumentálható, hogy az elsőfokú tanácselnök hivatali felettese beavatkozott a független bíróság döntési eljárásába.
- [33] Az Alkotmánybíróság beszerezte a törvényszéki elnöki igazolásokat és azokat a nyomozási bírói határozatokat, amelyek a telefon-lehallgatás engedélyezéséről és annak meghosszabbításáról szólnak.
- [34] Az elsőfokon eljáró tanácselnök az Alkotmánybíróságnak megküldött nyilatkozatában pontatlannak minősítette a jegyzőkönyvi megfogalmazást, de közölte, hogy senki részéről nem történt az érdemi döntésére vonatkozó befolyásolási kísérlet.
- [35] A Kúria támadott végzésében részletesen megvizsgálta a megjelölt iratok kiadásának elmulasztását és álláspontja szerint olyan eljárási szabályszegés történt, amely a Be. 649. § (2) bekezdésében foglalt egyetlen okot sem merít ki, így a jogerő áttörésére ezen az alapon nem kerülhet sor {támadott ítélet, Indokolás [220]- [246]}

- [36] Mindezek alapján, figyelemmel a Debreceni Törvényszék elnöke által megküldött iratokra, nyilatkozatokra, valamint arra, hogy az eljárásban két felülvizsgálati szinten is megvizsgálták az indítványozó által előterjesztett ezen kifogásokat, az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az elsőfokú ítélet tekintetében nem merül fel az ügy érdemére kiható alaptörvény-ellenesség kételye, valamint alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés. Az Alkotmánybíróság ezért ebben a tekintetben érdemi alkotmányossági vizsgálat lefolytatását nem tartotta indokoltnak.
- [37] 2.2. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben az érdemi eljárás során megválaszolandó, alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek azt tekinti, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás részjogosítványát képező bírói pártatlanságot sérti-e az, hogy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezést elbíráló törvényszéki bíróval azonos személy volt az ügyben másodfokon ítélező bírói tanács tagja.
- [38] Tekintettel arra, hogy ezen alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés az ügy érdemi vizsgálata nélkül nem dönthető el, így az előadó alkotmánybíró az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján – a befogadásról szóló döntés helyett – a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesztett az Alkotmánybíróság elé.

IV.

- [39] Az indítvány részben megalapozott.
- [40] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésben foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részét képező bírói pártatlanság követelményét vizsgálta.
- [41] Az indítványozó szerint a Debreceni Ítéltábla másodfokú tanácsában előadó bíróként eljárta dr. B. J. a nyomozás során a 6.Bny.457/2013/4. számú végzést hozta, továbbá a 3.Bnyf.350/2015/2. számú végzés meghozatalában is részt vett. Ennek következtében az indítványozó álláspontja szerint sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogának a bírói pártatlansághoz fűződő részjogosítványa.
- [42] Az indítványozó a bírói pártatlanság sérelmére vonatkozó kifogását a felülvizsgálati eljárásban is előterjesztette azzal, hogy dr. B. J. bíró eljárása feltétlen hatályon kívül helyezést megalapozó eljárási szabálysértésnek minősül és egyúttal a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjában írtak folytán felülvizsgálati ok

azon az alapon, hogy a másodfokú ítélet meghozatalában kizárt bíró vett részt [Be. 608. § (1) bekezdés b) pont]. A Be. 14. § (3) bekezdés a) pont szerint ugyanis „a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként, vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár”.

- [43] A Kúria támadott végzése szerint ez az eljárási szabálysértés csak látszólagos. Az Alkotmánybíróság ugyanis 34/2013. (XI. 22.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh1.) alkotmányos követelményként határozta meg, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva. A kizárás feltétele, hogy a büntetőeljárás 2013. november 22. napja után indult.
- [44] A Kúria szerint, tekintettel arra, hogy az ügyben folytatott büntetőeljárás ezt megelőzően indult és a 6.Bny.457/2013/4. számú határozat, amely az indítványozó két társának a házi őrizetét hosszabbítja meg, szintén ezt megelőzően, 2013. augusztus 23. napján született, így az Abh1. nem irányadó.
- [45] A Kúria rögzítette továbbá, hogy az Alkotmánybíróság a 21/2016. (XI. 30) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) ugyancsak alkotmányos követelményként határozta meg a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának az alkalmazásához azt, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során (ideértve a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés elbírálásában való részvételt) bíróként eljár.
- [46] A Kúria szerint az Abh2. kihirdetéséhez igazodóan a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként eljáró bíró csak a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak [Be. 869. § (1) bekezdés, BH 2018.38.I.]. A Kúria álláspontja szerint ezért dr. B. J-nek a régi Be. 207. § (6) bekezdésén alapuló eljárása nem eredményezte kizártságát az alapügyben lefolytatott másodfokú eljárásban, mivel ez a büntetőeljárás az említett időpontban már folyamatban volt {támadott kúriai határozat, Indokolás [193]-[202]}.
- [47] Az indítványozó álláspontja szerint a kizárási szabályt azért kell alkalmazni, mert ugyan a nyomozás 2016. november 30. napján nem volt folyamatban, hiszen ezen időpont előtt felfüggesztésre került és csak azután indult újra. A felfüggesztés időtartama alatt nyomozás nem folyt, a felfüggesztés időtartama nem számít be a nyomozás határidejébe, de nem lehet figyelembe venni az elévülés számítása során sem. Az indítványozó értelmezése szerint ezért az

Abh2.-ben foglalt kizárási okot alkalmazni kellett volna, mert a büntetőeljárás az említett időpont után, a felfüggesztés megszüntetésével újra indult. Ezért úgy vélte az indítványozó, hogy a bíróság megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésben foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát.

- [48] 2. Az Alkotmánybíróság a pártatlanság kapcsán az Abh1.-ben, az Abh2.-ben és a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh3.) foglaltak alapján a következő megállapításokat rögzítette és azok ismeretében az indítványozó által kifogásolt bírósági határozatokat az alábbiak szerint minősítette.
- [49] 2.1. Az Abh1. szerint: „az Alkotmánybíróság jelen határozatának kihirdetését követően indult büntetőeljárásokban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró ugyanezen törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva.” {Abh1., Rendelkező rész 1. pont)
- [50] A kizárás az Abh1. alapján azokra a bírókra vonatkozik, akik 2013. november 22. napját követően indult büntetőeljárásban a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítására, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés felülvizsgálatára irányuló eljárásban a törvényszék egyesbírójaként jártak el [rég. Be. 207. § (6) bekezdés]. Az Abh1. alkotmányos követelménye a saját alkalmazását a kihirdetését követő időre, vagyis 2013. november 22. napját követően tette kötelezővé.
- [51] Az ítélező tanács előadó bírójaként eljáró dr. B. J. 2013. augusztus 23. napján kelt 6.Bny.457/2013/4. számú határozattal, mint a másodfokú bíróság egyesbírója a jelen ügyben szereplő 17 terhelt közül az I. rendű és a II. rendű terhelt házi őrizetének meghosszabbításáról rendelkezett. A kifogásolt bírói döntés idején az alapul szolgáló büntetőeljárás már folyamatban volt és nem az Abh1. kihirdetésének időpontja után indult, így a Kúria álláspontja szerint az Abh1. alkotmányos követelménye nem terjedhet ki rá.
- [52] 2.2. Az Abh1.-ben szereplő alkotmányos követelmény tartalmát a Mód.tv. a régi Be. 606/B § (1) bekezdésében törvénybe foglalta 2017. április 19-i hatályba lépéssel.
- [53] Az Abh2. alkotmányos követelményét a Mód. tv. a régi Be. 606/B. § (2)-(3) bekezdésébe foglalta.
- [54] A hatályos Be. 869. § (1) és (2) bekezdés b) pontja az Abh2.-ben foglalt alkotmányos követelményt a régi Be. hivatkozott rendelkezéséből átvette és

alkalmazását a 2016. november 30. napja után indult büntetőeljárásokra állapította meg.

- [55] Az Abh2. szerint „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásakor, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el.” Az Abh2. kihirdetésének időpontja 2016. november 30. napja és a kihirdetések folyamatban lévő ügyekre még nem vonatkozik.
- [56] A kizárás az Abh2. alapján mind a nyomozási bíróra, mind pedig a nyomozási bíró határozatának felülvizsgálatát végző törvényszéki bíróra vonatkozik. Az alkotmányos követelmény azonban – eltérően az Abh1.-től – nem rendelkezik arról, hogy csak a kihirdetését követően indult vagy a már folyamatban lévő büntetőeljárásokban is kell alkalmazni. Ennek következtében, mivel az alkotmányos követelménynek nincs visszaható hatálya, ahogy azt a Kúria rögzítette, tehát a 2016. november 30. napja után indult ügyekre vonatkozik.
- [57] A Kúria támadott végzésében a Be. 869. § (1) bekezdéssel kapcsolatos és azzal összhangban álló korábbi értelmezésére, a BH 2018.38. II. pontjára hivatkozott, amely az Abh2. tekintetében azt rögzítette, hogy „[a] nyomozási bírónak az előzetes letartóztatás, házi őrizet, ideiglenes kényszergyógykezelés tárgyában hozott határozatát felülbíráló törvényszék tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak”.
- [58] 2.3. A 2017. október 17. napján kihirdetett Abh3. szerint „[a]zokban az ügyekben viszont, amelyek a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat közzétételkor folyamatban voltak, vagy amelyek a közzétételt követően indultak, de nem esnek a Be. módosított szabályának hatálya alá, a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményt alkalmazni kell. Az alkalmazási köteletség alól csak kényszerítő okon alapuló kevés kivétel képzelhető el. Ilyen kivétel lehet, ha a kizárási szabály alkalmazása esetén nem lenne olyan bíró vagy bírósági tanács, amely eljárhatna az ügyben, és az így keletkező akadály a bíróságok rendelkezésére álló igazgatási eszközök alkalmazásával (kirendelés, más ügyszakos bíró ideiglenes kijelölése) sem volna elhárítható. A bíróságoknak ez a kötelezettsége az Alaptörvény 28. cikkén alapul, mely szerint a jogszabályokat (többek között) az Alaptörvényvel összhangban kötelesek értelmezni {2/2013. (I. 23.) AB határozat, Indokolás [49]}. Ha pedig az Alkotmánybíróság megadta a kötelező értelmezést, akkor attól nem térhetnek el.” {Abh3., Indokolás [33]}

- [59] Az Alkotmánybíróság 2/2020. (I. 2.) AB határozatában korábbi gyakorlatát megerősítette. Utalt arra, hogy a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban, azaz az Abh3.-ban már rögzítette azt az elvet, hogy az Abh3. közzétételekor – vagyis 2017. október 17-én – folyamatban lévő büntetőeljárásokban is alkalmazni kell az Abh2.-ben foglalt kizárási szabályt. Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint „fenntartja a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megállapított követelményt és annak a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát. Továbbra is ellentétes tehát az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog részét képező pártatlanság követelményével, ha a büntető-eljárásban a bírósági szakaszban olyan bíró jár el, aki a vádemelést megelőzően nyomozási bírói feladatokat látott el az ügyben.” {Indokolás [29]}
- [60] Az Alkotmánybíróság ezen megállapításai a konkrét ügyben is relevánsak.
- [61] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetőeljárás azért tartozik az Abh2.-ben megfogalmazott kizárási rendelkezés alá, mert az Abh3., amely 2017. október 17. napján kerül kihirdetésre, az Abh2. szerinti alkotmányos követelményt a kihirdetésekor folyamatban lévő büntetőeljárásokban is alkalmazni rendelte.
- [62] Eszerint 2017. október 17. napjától kezdve a bíróságok számára a folyamatban lévő büntető-eljárásokban is követelmény volt, hogy a büntetőügy további elintézésében nem vehetett részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bármilyen vonatkozásban bíróként már eljár. Ez a feltétel ugyanakkor a jelen ügyben nem teljesült. Dr. B.J., az ügy érdemében ítélező másodfokú bírói tanács egyik tagja két határozat meghozatalában vett részt a vizsgált büntetőeljárás nyomozási szakaszában.
- [63] Az egyik a Debreceni Törvényszék 2013. augusztus 23. napján hozott 6.Bny.457/2013/4. számú, házi őrizet meghosszabbítását elrendelő végzése. Ez a végzés nem az indítványozóval (III. rendű terhelt), hanem az I. rendű és a II. rendű terhelttel szemben alkalmazott házi őrizet meghosszabbítását tartalmazza, de a rögzített tényállás az indítványozónak a bűncselekmények elkövetésében játszott szerepét is részletesen bemutatja, a terheltek cselekményei egymáshoz szorosan kapcsolódnak, különös tekintettel arra, hogy a bűncselekményeket bűnszervezetben követték el.
- [64] A másik a Debreceni Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2015. október 21. napján megtartott tanácsülésen 3.Bnyf.350/2015/2. számú határozata, amellyel helyben hagyta a Debreceni Járásbíróság 2015. szeptember 24. napján kelt 77.Bny.418/2013/24. számú határozatát. A másodfokú határozat a zár alá vétel

feloldása elleni, az I. rendű terhelt és egyéb érdekelt és törvényes képviselője meghatalmazott védőjének benyújtott fellebbezését utasította el. A másodfokú döntés meghozatala során dr. B. J. az eljáró tanács tagja volt.

- [65] Az ügyben a másodfokú ítélet 2021. december 7. napján emelkedett jogerőre, vagyis olyan időpontban, amikor az Abh3.-t évek óta alkalmazni kellett. Ennek értelmében az Abh2. alkotmányos követelménye a folyamatban lévő ügyekre, így a jelen ügyre is vonatkozott. Ennek ellenére a másodfokon eljáró tanács előadó bírója dr. B. J. volt, akivel szemben így az Abh2. szerinti kizárási ok állt fenn.
- [66] 3. Az Alkotmánybíróság a konkrét kifogással összefüggésben figyelembe vette azt a körülményt is, hogy sem az indítványozó által megjelölt 6.Bny.457/2013/4. számú határozat, sem pedig a 3.Bnyf.350/2015/2. számú másodfokú határozat – és az annak alapjául szolgált 77.Bny.418/2013/24. számú határozat – nem közvetlenül az indítványozóval szemben alkalmazott kényszerintézkedésről rendelkezett.
- [67] Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben úgy fogalmazott, hogy „a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el”. Az alkotmányos követelmény „ügyet” jelöl meg, amely arra utal, hogy a több vádlottas ügyben mindegy, hogy melyik terheltre nézve hoz döntést a nyomozás során eljáró bíró, elegendő, ha az ügy iratait megismerheti.
- [68] Az Abh1. kifejtette ennek indokát is, miszerint a vádemelés előtt a gyanú megalapozottságát illetően a bizonyítékokról való előzetes állásfoglalás csakúgy, mint a büntetőügyre vonatkozó olyan adatok megismerése, amelyeket a tárgyalás során nem használnak fel bizonyítékként, mind olyan körülményeknek tekinthetőek, amelyek alapján a nyomozási bíró jogkörében korábban eljáró ítélező bíróság tagjainak pártatlanságát kétely övezheti.{Abh1., Indokolás [53]}
- [69] Jelen ügyben a költségvetési csalás büntetettét a terhelték bünszervezetben és üzletszerűen követték el, amelynek következtében a bíróság által megállapított tényállás egyes részei, a terhelték cselekvősége és a bizonyítékok egymással szorosan összefüggenek. Mindezt mutatja pl. a 6.Bny.457/2013/4. számú határozat is, amely ugyan nem az indítványozóval szemben rendelkezik, de a szoros összefüggés miatt több helyen mégis nevesíti {pl. hivatkozott határozat 5. old, 3-5. bekezdés}.
- [70] 4. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint annak következtében, hogy az Abh3. az Abh2.-ben meghatározott alkotmányos követelmény alkalmazását a folyamatban lévő ügyekben 2017. október 17. napjával elrendelte, így a 2021.

március 1. napját követő másodfokú eljárásban nem vehetett volna részt olyan bíró, aki a büntetőeljárás korábbi szakaszában (2013. augusztus 23. napján, valamint 2015. október 21. napján) bíróként az ügyben már határozatot hozott, illetve a határozathozatalban részt vett.

- [71] A Kúria Bfv. II.330/2022/27. számú, 2023. január 19. napján kelt végzésben foglalt azon álláspont, hogy dr. B.J. csak a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban tekinthető kizártnak és jelen ügyben azért nem, mert akkor ez a büntetőeljárás már folyamatban volt {támadott végzés, Indokolás [193]-[203]}, nem állt összhangban a fenti alkotmányos elvárásokkal, ezért alaptörvény-ellenes.
- [72] A Debreceni Ítéltábla Bf. IV. 282/2021/79. számú ítéletének az indítványozóra, mint III. rendű terheltre vonatkozó része alaptörvény-ellenes, mert az ügyben egy kizártnak minősülő bíró vett részt előadó bíróként az ítélet meghozatalában. Ennek következtében az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás részjogosítványa, a pártatlanság sérült azáltal, hogy a másodfokú döntés meghozatalában kizárt bíró vett részt.
- [73] Minderre tekintettel az Alkotmánybíróság a támadott kúriai felülvizsgálati végzésnek és a másodfokú jogerős ítéletnek az indítványozóra vonatkozó részét megsemmisítette. Az indítványozó III. rendű terhelt volt a büntetőeljárásban, rajta kívül más terheltekre is kiterjed mind a jogerős ítélet, mind a felülvizsgálati eljárásban hozott végzés hatálya. Mivel azonban az alkotmányjogi panasz eljárás csak az indítványozó és a bíróság közötti közjogi jogviszonyt érintette, a többi vádlott nem részese az Alkotmánybíróság eljárásának, ezért az Alkotmánybíróság csak az indítványozó vonatkozásában semmisítette meg a támadott ítéletet, így határozata a többi terheltre nem terjed ki, tehát a meghozott döntés az ítélet hatályát az ő vonatkozásukban nem érinti.
- [74] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a büntető ügyben korábban eljáró és döntést hozó bíró kizárására vonatkozó alkotmányos követelményeket több lépcsőben bontotta ki, miközben a vonatkozó törvényi rendelkezések is módosultak, így a szabályozás és az alkotmányos elvárások áttekintése és együttes alkalmazása a jogalkalmazók feladatát kétségtelenül megnehezítette. Mindez jelentősen hozzájárult a jelen ügyben történt alaptörvény-ellenesség bekövetkezéséhez.
- [75] 5. Tekintettel arra, hogy az alaptörvény-ellenességet az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben megállapította, és amiatt a sérelmezett bírósági döntéseknek az indítványozóra vonatkozó részét

megsemmisítette, az egyéb általa állított egyéb alapjogi sérelmek vizsgálatát - az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) és (7) bekezdéseivel összefüggésben - nem végezte el.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Varga Réka s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [76] 1. Egyetértek a többségi testületi döntéssel, ugyanakkor a határozat indokolása körében szeretnék néhány kérdésre nyomatékosan rámutatni.
- [77] Jelen határozatban az Alkotmánybíróság nem tett mást, mint egy olyan, kilenc évig folyamatban volt ügyre vonatkoztatta a kizárási szabályokat, amelyben a kifogásolt döntés csak 2021-ben született, vagyis nemcsak a Be. alapján, hanem az Abh1., Abh2., Abh3. alapján is ekkor kellett volna megvizsgálni, hogy az ítélező tanács előadó bírójával szemben fennáll-e a kizárási ok. Az Alkotmánybíróságnak nem feladata, hogy állást foglaljon abban, miszerint az akkor hatályos Be.-be ütközött-e a másodfokú tanács előadó bírójának eljárása, mert ez a Kúria feladata volt. Az alkotmányos követelmények megfelelő értelmezését azonban el kellett végeznie, mert az alkotmányos kérdés. Eszerint viszont nincs más lehetőség, mint az alaptörvény-ellenesség megállapítása, hiszen az Abh3. és az ezen alapuló későbbi döntések a 2016. november 30-án folyamatban volt ügyekre is azt rendelik, hogy korábban az eljárásban bármikor eljáró bírót ki kell zárni az érdemi döntés meghozatalából.
- [78] Fontosnak tartom kiemelni, hogy az Alkotmánybíróság kapcsolódó döntéseiben megfogalmazott alkotmányos követelmények alkalmazása tekintetében a régi Be. és a hatályos Be. szabályozása sem mutat teljes összhangot. A régi Be. 606/B.§ (1) bekezdésnek, valamint a hatályos Be. 869.§ (1)-(2) bekezdéseknek a bíróval szembeni kizárási rendelkezései kivételként az ott meghatározott időpont után indult büntetőeljárásokra nézve rögzítenek kezdő alkalmazási időpontot az AB határozataira figyelemmel. Ezen jogszabályi rendelkezések alkalmazása tekintetében az Alkotmánybíróság az Abh3.-ban egyértelmű iránymutatást fogalmazott meg az Alaptörvény 28. cikke alapján. A határozat értelmében „[a]zokban az ügyekben viszont, amelyek a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat közzétételkor folyamatban voltak, vagy amelyek a közzétételt követően indultak, de nem esnek a Be. módosított szabályának hatálya alá, a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményt alkalmazni kell. Az alkalmazási köteletség alól csak kényszerítő okon alapuló kevés kivétel képzelhető el. [...] Ha pedig az Alkotmánybíróság megadta a kötelező értelmezést, akkor attól nem térhetnek el. Erre a Be. támadott rendelkezéseitől függetlenül a vizsgált ügyekben is lehetőségük van.” (Indokolás [33]) Az Alkotmánybíróság ezen értelmezése nyomán a törvényi szintű szabályozás és az Alaptörvényből levezetett követelmények közötti ellentmondás csupán látszólagos.
- [79] Konklúzióként rögzítette továbbá az Alkotmánybíróság az Abh3.-ban, hogy „[a]z alkotmányos követelmény figyelembevételének elmulasztását az

Alkotmánybíróság utólag, megfelelő alkotmányjogi panasz alapján, esetről esetre fogja megállapítani. Az alkotmányos követelmény figyelmen kívül hagyásának jogkövetkezménye az említett kényszerítő körülményen alapuló egészen kivételes esetektől eltekintve – ha az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljárásához való jog megsértésére hivatkozó alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. előírásainak és megalapozottnak bizonyul – csak az érintett bírósági döntés megsemmisítése lehet.” (Indokolás [33])

[80] Mindezeket a követelményeket, vagyis a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megállapított követelményt és annak a 25/2017. (X. 17.) AB határozatban kifejtett alkalmazandóságát a testület a 2/2020. (I. 2.) AB határozatban is fenntartotta. (Indokolás [28]-[32])

[81] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is ezen korábbi megállapításait szem előtt tartva járt el.

[82] 2. Kérdésként merülhet fel, hogy a 2/2020. (I. 2.) AB határozat fényében szükséges volt-e a kúriai határozat megsemmisítése. Kétségtelen, hogy ebben a határozatban az Alkotmánybíróság kivételként utalt arra is, hogy azokban az esetekben, amikor a felülbírálatot elvégző tanács tagjait – jelen esetben a Kúria felülvizsgálati tanácsát – nem, csak az alsóbb fokú bíróság tagjait érinti a kizárási szabály megszegése, a jogerős ítéletet az AB nem semmisíti meg.

[83] Ezen elv azonban jelen esetben nem volt alkalmazható. A kifogásolt jogerős bírósági döntés megsemmisítésétől ugyanis az Alkotmánybíróság olyan esetben tud eltekinteni, amikor a pártatlan kúriai felülvizsgálat az alsóbb fokú bíróság vonatkozásában a kizárási szabály megsértése miatti sérelmet orvosolja. Jelen esetben ugyanakkor a kúriai eljárásban ilyen orvoslás nem történt. A Kúria ugyanis a felülvizsgálati eljárásban nem érvényesítette az Alkotmánybíróság kapcsolódó gyakorlatából fakadó követelményeket: figyelmen kívül hagyta az Abh3.-at, valamint az abban alkalmazni rendelt Abh2.-t és álláspontját ebben a tekintetben nem is indokolta. Ilyen módon nem juttatta érvényre az Alaptörvényből fakadó garanciákat, és nem orvosolta, de még csak nem is észlelte, hogy az alsóbb fokú bírói tanáccsal szemben kizárási ok állt fenn. Ezért a Kúria támadott végzésének a megsemmisítésétől nem lehetett eltekinteni.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde alkotmánybíró különvéleménye

- [84] Nem értek egyet a határozat rendelkező részének 1. pontjával.
- [85] Álláspontom szerint e tekintetben is az alkotmányjogi panasz visszautasításának lett volna helye. Érdemi vizsgálat esetén – az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján - az elutasítás lett volna a helyes döntés.
- [86] 1. A büntető eljárás 2012. augusztus 22-én indult a 2009-2012. között elkövetett bűncselekmények miatt. Az ügyben 17 személy – köztük az indítványozó (III. rendű terhelt) – ellen emeltek vádat bünszervezetben elkövetett költségvetési csalás (Áfa-csalás) és egyéb bűncselekmények miatt. A törvényszék 2021. március 1. napján hozta meg az elsőfokú ítéletet, amelyben a III. rendű terheltet 8 év börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre és egyéb mellékbüntetésekre ítélte. Az ítéletábrla 2021. december 7. napján hozta meg a másodfokú ítéletet. Ebben a III. rendű terhelt szabadságvesztését 6 év hat hónapra enyhítette, és 1.5 millió forint pénzbüntetésre is ítélte. A másodfokú eljárás előadó bírójára még a vádemelés előtti időben, a nyomozási szakaszban kényszerintézkedésekkel összefüggő döntésekben vett részt:
1. 2013. augusztus 23. – törvényszéki egyesbíróként az I. és II. rendű terheltre vonatkozóan a házi őrizet meghosszabbításáról döntött (6. Bnyf.457/2013/4.);
 2. 2015. október 21. – a törvényszéki másodfokú tanács tagjaként az I.r terheltet érintő zár alá vétel feloldására vonatkozó és elutasító nyomozási bírói végzés helybenhagyásáról döntött (3. Bnyf. 350/2015/2.).
- [87] A Kúria a felülvizsgálati eljárásban 2023. január 19-én hozta meg a jogerős ítéletet hatályban tartó végzését. A Kúria végzésének indokolása [191]-[203] részletesen foglalkozott a III. rendű terhelt által felvetett bírói kizártsággal.
- [88] 2. Az indítvány (Indítványkiegészítés [60]-[65]) azt állította, hogy a büntető eljárás a 2016. november 30-át megelőző időben felfüggesztésére került, és

2016. november 30-át követően indult újra. Érvéle szerint ezért a büntetőeljárást 2016. november 30-át követően indulnak kellett volna tekinteni. Ebből következően a Be. új szabályait kellett volna alkalmazni ügyében, s a másodfok előadó bíróját kizártnak kellett volna tekinteni, ezért a másodfokú döntést hatályon kívül kellett volna helyezni. Hivatkozott ugyan az Abh1. és Abh2.-re, de azokra vonatkoztatott érdemi érvelést, illetve azoknak tartalmával vagy időbeli hatályával kapcsolatos érvelést, illetve azoknak a saját ügyére vonatkozatható érvelést nem adott elő. A Kúria döntésének a megsemmisítését azért kérte, mert „a Be. szerinti kötelező hatályon kívül helyezési okot nem engedte érvényre juttatni”. Az indítvány alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem fogalmazott meg.

[89] Az indítvány visszautasításának több okból is helye lett volna. Először is az indítvány érdemi vizsgálat alapjául szolgáló indokolást nem adott elő. Másodsor alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem jelölt meg. Még, ha ilyen beleérthető volna is az indítványba (ahogyan azt a határozat megtette), azt azért kellett volna visszautasítani, mert a kérdést az Alkotmánybíróság már több döntésében megválaszolta. Harmadszor, ha az indítványba az Abh1. követelményével kapcsolatos érvelés beleérthető is volna – a 2013. augusztus 23-ai keltezésű 6. Bny.457/2013/4. végzésre vonatkoztatva –, azzal azért nem lehetett volna érdemben foglalkozni, mivel az Abh1. a 2013. november 22-ét követően indult büntetőeljárásokra vonatkozott. Itt azonban a büntetőeljárás ennél korábban, 2012. augusztus 22-én indult. Negyedszer, ha az indítványba az Abh2. követelményével kapcsolatos érvelés beleérthető is volna – a 2015. október 21-jei keltezésű 3. Bnyf. 350/2015/2. végzésre vonatkoztatva –, azzal azért nem lehetett volna érdemben foglalkozni, mert a zár alá vétellel kapcsolatos másodfokú döntés az I. r. terhelte vonatkozott, és nem az indítványozóra. Az Alkotmánybíróság Abh2.-t érintő korábbi döntései a közvetlen érintettség hiányában az alkotmányjogi panasz befogadását visszautasították [3036/2017. (III. 7.) AB végzés, 3096/2017. (III. 7.) AB végzés].

[90] 3. Az Abh1. és az Abh2. alapján kialakított alkotmánybírósági gyakorlat egy-egy támadott bírósági ítélet alaptörvény-ellenességének megállapításakor, illetve az erre irányuló alkotmányjogi panasz visszautasításakor, vagy elutasításakor a következőknek is jelentőséget tulajdonít:

1. maga az indítványozó közvetlenül érintett-e az állított jogsérelemmel, azaz fennáll-e az alkotmányjogi panasz befogadásának ezen feltétele [3036/2017.

- (III. 7.) AB végzés, 3096/2017. (III. 7.) AB végzés];
2. a vádemelés előtti szakban, vagy/és a vádemelési utáni szakban merült fel az eljáró bíró személyének azonossága [3342/2017. (XII. 20.) AB határozat, 3260/2018. (VII. 17.) AB végzés, 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat];
 3. a végső felülbírálatot, felülvizsgálatot végző bírói tanács valamely tagját érinti-e az alkotmányos követelmények szerinti kizártság [Abh1., Abh2., 3354/2017. (XII. 22.) AB határozat, 3355/2017. (X. 22.) AB határozat, 3224/2018. (VII. 2.) AB végzés, 3325/2018. (VII. 22) AB végzés, 3286/2018. (VII. 20.) AB végzés, 3019/2019. (I. 21.) AB végzés, 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat, 2/2020. (I. 2.) AB határozat];
 4. a nyomozási szakban hozott bírói döntés, a támadott ítélet meghozatalának időpontja, illetve a büntető eljárás folyamatban léte az alkotmányos követelmények kihirdetésének, illetve az új tartalmú büntető eljárási szabályok hatálybalépésének időpontjához képest hova esik [25/2017. (X. 17.) AB határozat, 3354/2017. (XII. 22.) AB határozat, 3355/2017. (X. 22.) AB határozat, 3286/2018. (VII. 20.) AB végzés, 3019/2019. (I. 21.) AB végzés, 2/2020. (I. 2.) AB határozat];
 5. miként rendelkezik a hatályos büntető eljárási törvény, mi az élő jog, azaz a bírói gyakorlat milyen tartalmú jogegységet mutat (Abh1.);
 6. van-e olyan bíró vagy bírói tanács, amely eljárhatna az ügyben [25/2017. (X. 17.) AB határozat].

[91] Az alkotmányos követelményt megállapító két alkotmánybírói határozaton kívül a 2016-2024. közötti időben az Alkotmánybíróság legalább 13 döntésében foglalkozott a nyomozási szakban eljáró bíró kizártságával kapcsolatban. Ezek alapján az bizonyosan megállapítható – ezt az Abh2. alkotmányos követelménye és a fenti alkotmánybírói döntések indokolásának többsége kifejezetten rögzítette is -, hogy az Alkotmánybíróság már megválaszolta, azt az alkotmányos jelentőségű kérdést, hogy „a bírói pártatlanságot sérti-e az, hogy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezést elbíráló törvényszéki bíróval azonos személy volt az ügyben másodfokon ítélező bírói tanács tagja.” Az alkotmánybírói gyakorlat mindvégig úgy értelmezte, hogy az Abh1. és az Abh2. eltérő összeférhetetlenségi esetekre (egyesbírói eljárás, illetve másodfokú tanácsban való részvétel) vonatkozik. Az Abh2. időbeli hatályával kapcsolatos bizonytalanságot már a 25/2017. (X. 17.) AB határozat tisztázta, s azt valamennyi ezzel foglalkozó későbbi alkotmánybírói döntés megerősítette: az Abh2. szerinti értelmezést kell alkalmazni a 2016. november 30-án folyamatban lévő ügyekben. A régi Be. 21. § (1) bekezdés a) pontjának módosított rendelkezései ezt annyiban váltották

fel, hogy a kizártságot a 2016. november 30-át követően indult büntetőeljárásokra törvényi szinten határozták meg [régi Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pont]. Ezzel együtt a következetes alkotmánybírói gyakorlat az Abh2. alkotmányos követelményének alkalmazásakor, a támadott bírósági döntések alaptörvény-ellenességének vizsgálatakor döntő jelentőséget tulajdonított annak, hogy a végső felülbírálati (felülvizsgálati) döntésben résztvevő bírók érintettek voltak-e a kizártsággal. Igenlő válasz esetén a felülbírálati (felülvizsgálati) döntést megsemmisítette, míg nemleges válasz esetén az alkotmányjogi panaszt elutasította, illetve visszautasította. Ezt a gyakorlatot erősítette meg a jelen határozatban hivatkozott 2/2020. (I. 2.) AB határozat is. Több alkotmánybírói döntés ismételte meg a 25/2017. (X. 17.) AB határozat indokolásának erre is vonatkozatható magyarázatát: „Az Alkotmányos követelmény figyelembevételének elmulasztását az Alkotmánybíró utólag, megfelelő alkotmányjogi panasz alapján, esetről esetre fogja megállapítani.” {Indokolás [34]}.

- [92] Az alkotmánybírói gyakorlat magyarázatot adott arra, hogy az alkotmányos követelmény „ellenére” miért nem állapítja meg a pártatlan bíróhoz való jog sérelmét, amikor az adott ügyben eljáró végső bírói fórum érintetlen volt a kizártsággal. Erre vonatkozóan a következő érvelések jelentek meg: „[...] a büntetőügyben hozott bírói döntéseket az alkotmányjogi panaszokban felhívott alaptörvény-ellenesség nem befolyásolhatta érdemben, a tisztességes eljárás helyrehozhatatlan sérelme a büntető ügyben nem volt megállapítható” {3355/2017. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [11]}. Ezzel lényegében egyező, de részletesebb megokolást adott a 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat indokolása.
- [93] Az Alkotmánybírói gyakorlat következetes gyakorlata szerint
- [94] már az alkotmányjogi panasz befogadásánál jelentősége van annak, hogy az indítványozó közvetlenül érintett volt-e, azaz nem elégséges, hogy az adott „ügyben” vádlottként szerepelt;
- [95] az Abh1. a kényszerintézkedések meghosszabbításáról döntő bíróságot vont be a régi Be. 21. § (3) bekezdése alá, majd az ABH2. ezt a Be. 215. § (3) bekezdése szerint eljáró (azaz a nyomozási bírói határozatot felülbíráló) bíróságot is a Be. 21. § (3) bekezdése alá vont {Abh2., Indokolás [44]};
- [96] a fentiek szerint „kizárt” bíró részvétele nem eredményezi az alapjog olyan mértékű sérelmét, amely a bírósági döntés megsemmisítésének alapjául szolgálhat, ha a végső felülbírálatban kizárással nem érintett bírók jártak el.
- [97] Ezen gyakorlattal szembe menve a határozat úgy rendelkezett a 2012-ben indult büntetőeljárás - 2025-ben megkezdhető - újra tárgyalását a III. rendű terhelt

vonatkozásában, hogy ő a zár alá vételi döntéssel nem volt érintett, s hogy büntetését éppen a másodfokon enyhítették, s hogy ügyében a végső döntést a kizárással nem érintett Kúria hozta meg.

[98] A jelen határozat úgy tér el az alkotmányos követelményeket megfogalmazó Abh1. és Abh2. által megszabott értelmezéstől, és az ezeket követő alkotmánybírói gyakorlattól, hogy annak nem adja magyarázatát. A határozat indokolása adós marad az alkotmánybírói gyakorlat alakulásának - az időrendet is követő - bemutatásával. Ennek végig gondolása esetén nem lehetett volna arra jutni, hogy itt alkotmányjogi jelentőségű kérdés merült fel. A következetes alkotmánybírói gyakorlat mentén éppen arra kellett volna jutni, hogy a Kúria döntése – és ebből következően az ítéletábra döntése - sem lehet alaptörvény-ellenes. A határozat arra sem ad magyarázatot, hogy a régi Be. 21. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazására vonatkozó alkotmányos követelményt hogyan alkalmazhatja a bíróság, amikor az előtte folyamatban lévő ügyben már az új Be.-t kell alkalmaznia [új Be. 868. § (1) bekezdés], s annak a 21. §-a már egészen más tárgykört szabályoz. A határozat nem foglalkozott az indítvány lényegét jelentő felvetésével sem, miszerint a felfüggesztés után folytatódó büntetőeljárást az új Be. kizárási szabályai szempontjából 2016. november 30. után indult büntetőeljárásnak kellene tekinteni.

[99] Az indokolás az Abh2.-t illetően a következőket állapítja meg:

1. „mind a nyomozási bíróra, mind pedig a nyomozási bíró határozatának felülvizsgálatát végző bíróra vonatkozik” (IV. rész 2.2. pont);
2. a 25/2017. (X. 17.) AB határozat indokolásában rögzítette azt az elvet, hogy a 2017. október 17-én „folyamatban lévő büntetőeljárásokban is alkalmazni kell az Abh2.-ben foglalt kizárási szabályt.” (IV. rész. 2.3. pont);
3. „az alkotmányos követelmény „ügyet” jelöl meg, amely arra utal, hogy több vádlottas ügyben mindegy, hogy melyik terheltre nézve hoz döntést a nyomozás során eljáró bíró, elegendő, hogy az ügy iratait megismerheti” (IV. rész 3. pont)

[100] A határozat a fentiek alapján jut arra a következtetésre, hogy „2017. október 17. napjától kezdve a bíróságok számára a folyamatban lévő büntetőeljárásokban is követelmény volt, hogy a büntetőügy elintésében nem vehetett részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás bármely vonatkozásában már eljáró. Ez a feltétel ugyanakkor a jelen ügyben nem teljesült” (IV. rész 2.3. pont).

[101] A fenti érvelés a gondolatmenete alátámasztására a következetes alkotmánybírói gyakorlattal szemben új értelmet tulajdonít az Abh2.

rendelkező részének. Az új értelmezés szerint az Abh2. magában foglalja az Abh1.-et, és ezzel együtt az utóbbi időbeli hatályát is újra értelmezi. Emellett tetszőlegesen és a szövegösszefüggéseiből kiragadva válogat a 25/2017. (X. 17.) AB határozat és a 2/2020. (I. 2.) AB határozat indokolásából, tekintet nélkül arra, hogy a következetes alkotmánybírói gyakorlat alapján éppen az ellenkező végkövetkeztetésre kellett volna jutnia. A határozat az Abh2. rendelkező részének szövegének – kiegészítve a 25/2017. (X. 17.) Ab határozat indokolásából kiragadott mondataival – nyelvtani értelmezésével jutott el a rendelkező rész szerinti következtetésre. Helyesen tekintettel kellett volna lennie az Abh2. alapjául szolgáló tény és joghelyzetre, az Alaptörvényből eredő értelmezési összefüggésekre, az alkotmánybírói gyakorlatra, a megváltozott törvényi rendelkezésekre, és nem utolsó sorban az adott ügybeli valóság igazságára. Ezek alapján csak arra lehetett volna jutni, hogy az indítványozót tényleges alapjogi sérelem, - olyan sérelem, amely a Kúria döntésének a megsemmisítéséig vezethet el – nem érte.

[102] Álláspontom szerint jelen határozat egésze csak az adott ügyre vonatkoztatható. Mivel a határozatban nem került sor az új Be. 869. § (1)- (2) bekezdésének megsemmisítésére, annak értelmezésére nem is állapít meg alkotmányos követelményt, ezért a jövőbeli esetekben az Alkotmánybíróság évtizedes gyakorlata továbbra is követendő.

[103] 4. A bírói pártatlanság követelménye két természetjogi elvre vezethető vissza. Az egyik az *audi alteram partem*, és a másik a *nemo iudex in causa sua*. Ezek az európai jogrendek alakulását is meghatározó módon Justinianus VI. századi, a római jogot egybegyűjtő Digestájában is megjelentek. A hazai jogtörténetben a bírói eskük szövege is a *nemo iudex in causa sua* jogelvet tükrözte vissza (pl.: I. Mátyás 1486. évi dekrétumának LXXIII. törvénycikke).

[104] A bírói pártatlanság követelménye olyan jogelv, amely jóval azelőtt létezett, mintsem azt írott alkotmányba foglalták volna. A büntető eljárásokra vonatkoztatható szöveges megjelenésének a hazai jogéletünkben is messzi időre visszanyúló előzményei vannak. Előbbiekből kiemelkedő, és a mai korhoz legközelebb álló történeti előzmény a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXVIII. törvénycikk. Ennek rendelkezései kizárési okokat és mellőzési okokat különböztettek meg. Előbbieket egyenként nevesítették (taxatív módon), hiszen fennállásuk esetén az ezekkel érintett bíró az adott eljárásban egyáltalán nem vehetett részt. Az akkori joggyakorlat, jogirodalom ezekre a kizárési okokra úgy tekintett, mint amelyek „szigorúan magyarázandók és ki nem terjeszthetők”. Ezen értelmezés mögött már akkor is – egy másik jogelvet megjelenítő -

törvényhozói akarat állt, miszerint az ilyenfajta tilalmaknak a bünvádi per összes szereplője számára előre láthatóknak, nyilvánvalónak kell lenniük.

[105] A büntetőeljárás jog kodifikációja ezek után is hasonló módon tett különbséget a hivatalból figyelembe veendő kizárási okok, és az ezen kívüli körülményekből eredő elfogultsági bejelentésekre alapított kizárás között. A jogirodalom a bíró kizárását eredményező okokat abszolút (objektív) és relatív kizárási okoknak nevezi. Ez utóbbi mögött az a vélelem áll, hogy az ügyben eljáró bíró pártatlan, azonban a törvény megengedi ennek a megdöntését. Ezzel szemben az abszolút kizárási okoknál épp ellenkező irányú és megdönthetetlen vélelem áll: ha ezek és ezek a körülmények fennállnak a bíró nem tekinthető pártatlannak. A törvényi szinten ennek a különbségtételnek a jelentősége a közlekedési jelzőtáblákhoz hasonlítható. Ahova a behajtani tilos táblát kihelyezik, oda nem szabad behajtani, ahova a stop táblát kihelyezik ott meg kell állni stb. Így az abszolút kizárási szabályok tételes törvényi megnevezése nem csupán a pártatlan bíróhoz való jogot biztosítja, hanem azt is, hogy ez a büntetőeljárás szereplői számára előre látható legyen. Ez a szabályozás az eljárások rendjét, azok tisztességességét és a jogbiztonságot, valamint a hatalommegosztás elvét is szolgálja. Utóbbi alatt értendő az is, hogy a törvényhozás (ideértve az abszolút kizárási okok törvényi meghatározását) az Országgyűlés hatásköre.

[106] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésből levezetve az Alkotmánybíróság számos döntése foglalkozott a pártatlan bíróhoz való jog tartalmával. Ez az alapjog nem képez kivételt az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alól. E szerint az alapjog más alapjog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében törvényben korlátozható a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával. Ebből következően egy jogszabály, vagy bírósági döntés vizsgálatakor az első kérdés, hogy az adott szabály, vagy döntés érinti-e az adott alapjogot, és a második kérdés az, hogy korlátozza-e az alapjogot. Innen nézve a kizárásra (ideértve az abszolút és relatív kizárási okokat) vonatkozó szabályozásban megjelenő különbségtétel általánosságban nem minősülhet a pártatlan bíróhoz való jog korlátozásának: a tételesen meghatározott abszolút kizárási okok mellett biztosított az is, hogy a jogosult a vélt szubjektív jogsérelmére alapítva kezdeményezze az adott bíró kizárását. A szabályozásban megjelenő különbségtétel a törvényhozó hatáskörébe tartozik. Amennyiben az Alkotmánybíróság a szabályozást vagy a jogalkalmazói értelmezést elégtelennek tartja a sérelmet szenvedett vagy veszélyeztetett alapjog érvényesülése szempontjából, akkor mulasztást állapíthat meg, vagy egy konkrét jogi rendelkezéshez kapcsolódóan alkotmányos követelményt állapíthat meg. Utóbbi sem tartalmában sem jogi hatását illetően nem lehet új

jogi norma, hiszen a hatalommegosztás elvéből következően az Alkotmánybíróság nem alkothat új jogot.

[107] Az alkotmányos követelmény nem jogszabály, hanem a törvényhozó (jogalkotó) által alkotott jog értelmezése. Az alkotmányos követelmény az Alaptörvénnyel összhangban álló jogalkalmazást célozza. Ebből következik, hogy a jogalkalmazó számára ez az éppen alkalmazott jogi norma értelmezési keretét szabja meg, ugyanakkor az élethelyzetek sokaságából eredően ez újabb és újabb értelmezési szempontokat vonhat maga után. Jelen esetben is ez történt az Abh2. alkotmányos követelményével. Az Alkotmánybíróság az Abh2. kihirdetését követő gyakorlatában az adott büntető eljárás egészét tette az érdemi vizsgálata tárgyává. Az az értelmezés, amely az alaptörvény-ellenesség vonatkozásában a végső felülbírálati fórum érintettségének döntő jelentőséget tulajdonított, teljes összhangban áll az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésével. Az eljárás egészét tekintve még egy valós és az indítványozót közvetlenül érintő valamely jogsérelem sem feltétlenül vezethet a bírósági döntés megsemmisítésére.

[108] Az Alkotmánybíróság gyakorlata elkerülhetővé tette annak a dilemmának a bíróságra terhelését, mely szerint a bírónak választania kell a hatályos Be. rendelkezéseinek alkalmazása [itt az új Be. 14. § (3) bekezdés a) pont és 869. § (1) bekezdés és (2) bekezdés a) pont], és egy korábbi, már nem hatályos Be. rendelkezéshez [régi Be.21. § (3) bekezdés a) pont] fűzött alkotmányos követelmény alkalmazása között.

[109] Az jelen ügyből eredő és ahhoz kapcsolódó kérdésekkel összefüggésben, azt a megközelítést támogatom, amely az Alaptörvénnyel összhangban álló, az alapjogot védő, a hasonló tény és joghelyzet alapján kialakított alkotmánybírósági gyakorlatot erősítő, a törvényt és a bírói gyakorlatot és a bíróságot kímélő, de igazságos és a józan észnek leginkább megfelelő választ keresi.

[110] 5. A régi Be. 21. § (3) bekezdése a) pontja rendelkezett arról, hogy a bíróság további eljárásából kizárt az a bíró, aki az ügyben nyomozási bíróként járt el. Ugyanakkor a régi Be. 207. § (1) bekezdése azt a bírót minősítette nyomozási bírónak, aki a vádirat benyújtása előtt – a törvényszék elnökének kijelölése alapján – a bírósági feladatokat elsőfokon ellátja. Mindemellett a Be. más rendelkezései a vádemelés előtti eljárásban való részvételre – legyen az a szabadságelvonással járó kényszerintézkedés egy éven túli meghosszabbítása [régi Be. 207. § (6) bekezdés], vagy a kijelölt nyomozási bíró határozatának

másodfokú felülbírálatára – más bírósági szint, nyomozási bíróként nem kijelölt bírót is felhatalmazta. A bírói gyakorlatban kérdésként merült fel eme szabályok értelmezése. A régi Be. szakaszainak egybevetett értelmezésével foglalkozott az 1/2013. számú büntető elvi határozat is, mely azt rögzítette, hogy a nyomozási bíró kizárására vonatkozó szabály a kijelölt nyomozási bírókra vonatkozik, s nem terjeszthető ki a kényszerintézkedés meghosszabbításában eljáró törvényszéki bíróra.

[111] 5.1. Az Abh1. alapjául szolgáló ügyben a törvényszéki elsőfokú eljárásban egy-egy olyan bíró is részt vett, akik a vádemelés előtti eljárásban az előzetes letartóztatások egy éven túli meghosszabbításában törvényszéki egyes bíróként eljárak. Az indítványozók a fellebbezésükben arra is hivatkoztak, hogy az elsőfokú döntés meghozatalában kizárt bírók vettek részt. A másodfokon eljáró ítélőtábla ezt az érvelést elutasította, arra hivatkozva, hogy a kizárási szabályok nem vonatkoznak a korábban eljáró bírókra, azaz a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontja szerinti szabályokat megszorítóan kell értelmezni. Az indítványozók az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére hivatkozva annak megállapítását kérték, hogy az ítélőtábla döntése alaptörvényellenes, és kérték annak megsemmisítését.

[112] Az Alkotmánybíróság az ügyben alkotmányos követelmény megállapításáról rendelkezett. E szerint a határozat kihirdetését (2013. november 22.) követően indult büntetőeljárásokban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésből fakadó követelmény, hogy a Be. 207. § (6) bekezdése szerint eljáró bíró a 21. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően a bíróság további eljárásából ki van zárva. Az indokolás számba vette a vádemelés előtti eljárásokban részt vett bírók elfogulatlanságával kapcsolatos általános kételyeket (amikor a bíró abban a kérdésben is állást foglal, hogy a terhelt megalapozottan gyanúsítható, illetve olyan bizonyítékokról is állást foglalhat, amelyeket később nem használnak fel). Az értelmezési követelmény meghatározását azzal indokolta, hogy a törvényi szabályokat a jogalkalmazóknak az Alaptörvény 28. cikkének megfelelően, a XXVIII. cikk (1) bekezdésével összhangban kell alkalmazniuk. A követelménynek a jövőre vonatkozó meghatározottságának indokolásaként arra hivatkozott, hogy a bírósági szervezet számára megfelelő felkészülési időt kell biztosítani az átszervezésekhez.

[113] Az Alkotmánybíróság a támadott ítélettel szemben előterjesztett alkotmányjogi panaszt elutasította. Megállapítása szerint nem maga a döntés alaptörvényellenes, hanem a törvényhez kapcsolódó egységes bírói jogértelmezés nincs összhangban a pártatlanság mércéjével. Hivatkozott arra is, hogy a támadott

ítélőtáblai döntés az elsőfokú ítélet teljes felülbírálatát elvégezte, s hogy az ítélet szinten eljáró bírók a vádemelés előtti szakaszban nem vettek részt. Mindezek alapján állapította meg azt, hogy a büntetőügyben hozott bírói döntéseket a panaszban felhívott alaptörvény-ellenesség nem befolyásolhatta érdemben. Ezért a tisztességes eljárás helyrehozhatatlan sérelme, így az ítélet döntés alaptörvény-ellenessége nem volt megállapítható.

[114] 5.2. Az Abh2. alapjául szolgáló ügyben az indítványozót a törvényszék szabadságvesztés büntetésre ítélte, majd a másodfokon eljáró ítéletábla ezt az ítéletet – a terhére rótt cselekmény átminősítésével a büntetését közérdekű munkára - enyhítette. Az indítványozó terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány alapján eljáró Kúria a jogerős döntést az elsőfokú ítélet tartalmának megfelelően megváltoztatta. Az indítványozó az ítéletek megsemmisítését több okból kérte. A Kúria ítéletével szemben hivatkozott az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére is, mivel a Kúria döntésében olyan bíró vett részt, aki a büntető eljárás nyomozati szakaszában az előzetes letartóztatás tárgyában hozott nyomozási bírói határozattal szemben benyújtott fellebbezés elbírálásában is részt vett (ott a tanács elnöke volt).

[115] Az Alkotmánybíróság az ügyben alkotmányos követelmény megállapításáról rendelkezett. E szerint alkotmányos követelmény a régi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásakor, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként eljár. Indokolásában visszahivatkozott az Abh1. érvelésére. Megállapítása szerint a pártatlanság követelménye megkívánja, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki a nyomozás során bírói feladatokat látott el, ugyanis az szükségszerűen együtt jár a bizonyítékok bizonyos szintű, de mindenképpen előzetes értékelése. Érvelése szerint ebben a körben „nincs alapvető különbség a nyomozási bíró, az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbításáról döntő egyesbíró, vagy az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbításáról döntő egyes bíró, vagy az előzetes letartóztatás elrendelése, illetve meghosszabbítása tárgyában másodfokú döntést hozó tanács tagjainak feladatai között. Ebből fakadóan pedig a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjának szűkítő értelmezése sem lehet alkotmányosan megalapozott {ABH2., Indokolás [43]}. Az alkotmányos követelmény megállapítását végső soron azzal magyarázta, hogy „az előzetes letartóztatás időtartamának meghosszabbításáról döntő bírónak a büntetőügy érdemi elbírálásából történő kizárása a pártatlanság alkotmányos oltalma alatt álló büntetőeljárás garancia” {Abh2., indokolás [54]}.

[116] Az Alkotmánybíróság a Kúria ítéletével szemben előterjesztett alkotmányjogi panasz szerint rendelkezett arról is, hogy ez az ítélet alaptörvény-ellenes, azt megsemmisítette, mivel a döntést a kizárással érintett Kúria, mint végső jogorvoslati fórum hozta.

[117] 5.3. Az Alkotmánybíróság ezek után két olyan döntést hozott, amelyek az Abh2. szerinti követelmény gyakorlatban való alkalmazására vonatkozóan is iránymutatásul szolgált. Ezek az indítványozó közvetlen érintettségének tulajdonítottak jelentőséget, illetve az egyik a vádemelés előtti és vádemelés utáni eljárásokban való bírói részvétel megkülönböztetésével is foglalkozott.

[118] A 3036/2017. (III. 7.) AB végzés visszautasította az alkotmányjogi panaszt. Ebben az indítványozó – a büntető eljárás III. rendű vádlottja – a törvényszék másodfokú ítéletét támadta. Hivatkozása szerint a tanács tagjai korábban részt vettek az I. és III. rendű vádlottak (terheltek) ellen hozott nyomozási bírói határozatok felülbírálatában 2014-2015-ben. Az Alkotmánybíróság, arra alapította a döntését, hogy a panaszos nem volt közvetlen érintettje a nyomozási szakban meghozott döntéseknek, így rá az Abh2. követelménye nem alkalmazható. Az érvelése szerint „[...]az indítvány nem tartalmaz arra vonatkozóan alkotmányos érvelést, hogy a fenti vélelmezett alaptörvény-ellenesség miatt és mennyiben hatott ki a panaszosra. Az alkotmányjogi panasz intézményének egyéni szubjektív jogvédelmi funkciója megköveteli, hogy az indítványozó – és nem más személy – Alaptörvényben biztosított jogainak sérelme merüljön föl” {3036/2017. (III. 7.) AB végzés, Indokolás [9]}. A 3096/2017. (III. 7.) AB végzés az alkotmányjogi panaszt visszautasította. Ebben az indítványozó – a büntető eljárás III. rendű vádlottja – az első és másodfokú ítéletek megsemmisítését kérte, arra hivatkozva, hogy a másodfokú tanács korábban eljárta az I. és II. rendű vádlott előzetes letartóztatásával kapcsolatos döntés felülbírálatában, illetve a zár alá vétel feloldását megtagadó végzés elleni fellebbezés elbírálásában. Az Alkotmánybíróság, arra alapította a döntését, hogy a hivatkozott felülbírálati döntéseket már a vádemelés utáni szakaszban hozták meg, és ezen esetekre az Abh1. és az Abh2. sem vonatkozik. A visszautasítás indokaként hivatkozott arra is, hogy a kifogásolt felülbírálati döntéseknek az indítványozó nem volt közvetlen érintettje.

[119] 5.4. Az Abh1. és az Abh2. alkotmányos követelményeire tekintettel a Módtv. módosította a régi Be. 21. § (3) bekezdésének a) pontját, a 207. § (6) bekezdését és a hatályukat illetően a 606/B. § (1) bekezdés a)-c) pontja külön

rendeleteket fogalmazott meg. Utóbbiak - az egyébként 2017. április 19-től hatályos módosításokat - a 2013. november 22. után indult büntetőeljárásokban (a személyes szabadság elvonását meghosszabbító bírói döntésekben való részvételből eredő kizártság), illetve a 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban (a törvényszék másodfokú tanácsának, vagy ítélőtábla tanácsának tagjaként eljáró bíró kizártsága a további eljárásból, ha a nyomozási bírói döntés, vagy a törvényszéki egyes bírói döntés felülbírálatában eljár) is alkalmazni rendelte. A törvény indokolása szerint: „Az alkotmányos követelménynek a jogalkalmazás számára történő egyértelművé tétele indokolja a Be.-nek az említett alkotmánybírói határozatokkal összefüggésben álló rendelkezései módosítását. Ennek megfelelően a bíró kizárására vonatkozó általános szabályok között pontosan meg kell fogalmazni azt, hogy a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár.”

[120] Ezekkel tartalmilag egyező a rendelkezések kerültek a 2017. július 1-jétől hatályos új Be. szabályai (új Be. 14. §, 257. §, 869. §) közé is. Az új Be. 14. § (3) bekezdése a) pontja szerint „a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként, vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár”. Az új Be. 868. § (1) bekezdése szerint „[E] törvény rendelkezéseit - a 868-876. §-ban meghatározott eltérésekkel - a hatálybalépésekor folyamatban lévő büntetőeljárásokban is alkalmazni kell.” Az új Be. 869. § (1) és (2) bekezdés kivétel szabályai rendelkeztek arról, hogy a 14.§ (3) bekezdés a) pontjának alkalmazása során az érintett bíró a 2013. november 22., illetve 2016. november 30. után indult büntetőeljárásokban minősül kizártnak.

[121] A 25/2017. (X. 17.) AB határozat a Módtv-el a Be-be illesztett 606/B. § (1) bekezdés b) és c) pontját támadó bírói kezdeményezéseket elutasította. Indokolásában foglalkozott az Abh2. szerinti követelmény alkalmazandóságának időbeliségével. Az indokolásában megerősítette azt, hogy a 2013. november 22., illetve november 30. után indult büntetőeljárásokban a Be. módosított szabályait kell alkalmazni. Emellett rögzítette, hogy azokban az ügyekben „amelyek a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat közzétételekor folyamatban voltak, vagy amelyek a közzétételt követően indultak, de nem esnek a Be módosított szabályának hatálya alá, a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményt alkalmazni kell.” {25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [33]}. Ugyanitt - bár nem alkotmányjogi panasz eljárásról volt szó - rögzítette, hogy az alkalmazási köteleesség alól csak kényszerítő okon alapuló kivétel képzelhető el, és ilyen

kivételként említette azt, ha nem volna olyan bíró vagy bírói tanács, amely eljárhatna az ügyben. A határozat indokolása rögzítette azt is, hogy „[a]z alkotmányos követelmény figyelembevételének elmulasztását az Alkotmánybíróság utólag, megfelelő alkotmányjogi panasz alapján esetről esetre fogja megállapítani.” {25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [34]}

[122] 5.5. Az Alkotmánybíróság ezek után is több - az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének (pártatlan bíróhoz való jog) sérelmére hivatkozó - alkotmányjogi panasz eljárásban foglalkozott a nyomozási szakaszban, illetve a büntetőperben eljáró bírók kizártságának kérdésével.

[123] A 3342/2017. (XII. 20.) AB határozat elutasította az alkotmányjogi panaszt. Az indítványozó többek között azért kérte a Kúria döntésének a megsemmisítését, mert ott ugyanazon összetételű tanács járt el, amelynek döntését korábban az Alkotmánybíróság megsemmisítette. A határozat indokolása a vádemelés előtt és után eljáró bírók helyzete közötti különbséggel érvelt, hivatkozva az objektív és relatív kizárási okok közötti különbségekre is.

[124] A 3354/2017. (XII. 22.) AB határozat megsemmisítette a törvényszék másodfokú ítéletét az I. rendű terhelte vonatkozóan. Az ügyben másodfokon eljáró egyik bíró korábban (2010) a nyomozási bírói határozatot felülbíráló másodfokú tanács tagja volt. Indokolása szerint a kizárás a végső felülbírálatot végző egyik bírót érintette az ítéletet meg kellett semmisíteni. Az ügyben a Kúria nem járt el. Az Alkotmánybíróság az Abh2.-re alapítottan hozta meg a döntését. Az indokolásban összehasonlította az Abh1. és Abh2. határozatokat, abból a szempontból, hogy az előbbiben miért maradt el a támadott ítélet megsemmisítése, míg az utóbbiban ez miért történt meg. A különbséget a következő körülmények fennállására (hiányára) vezette vissza: a korábban eljáró bíró mennyire merült el az ügyben (a felülbírálat terjedelme a másodfokú eljárásban), mi volt a kizárással kapcsolatos bírói gyakorlat, a végső felülbírálatot elvégző tanács tagjai érintett-e a kizárásban. Indokolása szerint ebben az ügyben a joghelyzet az Abh2.-ben írtakkal azonos. Ezért a jogkövetkezmények vonatkozásában is követte az Abh2.-t: „[...] tekintettel arra, hogy nem követte felülvizsgálati eljárás a másodfokú döntést, így az tekinthető olyan végső, végleges döntésnek, amelynek meghozatalában olyan bírók jártak el, akiknek pártatlanságához a fenti indokok szerint kétely fűződik. Hangsúlyozza az Alkotmánybíróság, hogy e döntésével nem azt kéri számon az eljáró bíróságon, hogy nem követte a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megállapított alkotmányos követelményt, hiszen döntésének meghozatala korábbi, mint az AB határozat Magyar Közlönyben való megjelenése. Ez

azonban nem változtat a fennálló alaptörvény-ellenes helyzeten. Az alkotmányjogi panasz jogorvoslati jellege pedig megköveteli, hogy az indítványozó alapjogát ért sérelem ne maradjon orvoslás nélkül.” {Indokolás [12]}.

[125] A 3355/2017. (X. 22.) AB határozat elutasította az alkotmányjogi panaszt. Az indítványozó a törvényszék elsőfokú ítéletét (2013), az ítéltábla másodfokú ítéletét (2015), és a Kúria végzését (2016) támadta, arra hivatkozva, hogy az elsőfokú döntésben olyan bíró vett részt, aki korábban a nyomozási bírói döntés felülbírálatában járt el. Az indokolás felidézte az Abh1. és Abh2. közötti különbséget, és annak tulajdonított jelentőséget, hogy a másodfokon és a Kúrián nem vett részt kizártsággal érintett bíró. Az indokolás szerint „a büntetőügyben hozott bírói döntéseket az alkotmányjogi panaszokban felhívott alaptörvényellenesség nem befolyásolhatta érdemben, a tisztességes eljárás helyrehozhatatlan sérelme a büntető ügyben nem volt megállapítható.” {Indokolás [11]} Utalt arra is, hogy az első és másodfokú döntést az Abh1. és az Abh2. kihirdetése előtt hozták meg, így azokat nem is vehették figyelembe.

[126] A 3224/2018. (VII. 2.) AB végzés visszautasította az alkotmányjogi panaszt. Az indítványozó a Kúria által hatályban tartott másodfokú ítéletet (ítélőtábla) támadta. Hivatkozása szerint a másodfokú döntésben olyan bíró vett részt, aki a nyomozási szakban az előzetes letartóztatásával kapcsolatos döntésben járt el. Az indítvány az érvelését az Abh1. és az Abh2.-ben foglaltakra alapította. E tekintetben az Alkotmánybíróság – már a 25/2017. (X. 17.) AB határozatra is hivatkozva - rögzítette, hogy az indítvány nem vet fel új, alapvető jelentőségű kérdést. A támadott ítélet alaptörvény-ellenességének megállapítására azért nem került sor, mert a végső felülvizsgálatot végző Kúria tanácsának tagjaival szemben kizárási ok nem merült fel.

[127] A 3225/2018. (VII. 22.) AB végzés visszautasította az alkotmányjogi panaszt. Az indítvány a járásbíróság elsőfokú ítéletét (2013), a törvényszék másodfokú ítéletét (2016) és a Kúria felülvizsgálati végzését (2017) támadta azzal, hogy a másodfokú ítéletet hozó tanács elnöke korábban a nyomozási bírói határozat felülbírálatában eljárta. A visszautasítás indokolása lényegében egyező volt (nincs új, alkotmányjogi jelentőségű kérdés és nincs kétely a támadott döntések alaptörvénnyel való összhangját illetően) a 3224/2018. (VII. 2.) AB végzésben foglaltakkal.

[128] A 3260/2018. (VII. 17.) AB végzés az alkotmányjogi panaszt visszautasította. Az indítványozó azt kifogásolta, hogy egy hatályon kívül helyezés után ismételten az ítéltábla elé került ügyben az ítéltábla korábbival egyező összetételű tanácsa járt el. Az indítványozó az Abh1. és az Abh2.-re hivatkozva azzal érvelt,

hogy kizártság a perbíró ismételt eljárására is vonatkozik. A határozat felidézte az Abh1. és Abh2.-t és megerősítette, hogy ezek nem vonatkoznak az az azonos eljárási szakaszon (vádemelés előtti vagy vádemelés utáni szakasz) belül eljáró bírókra, s hogy ezen bírók vonatkozásában a pártatlansággal kapcsolatos kétely nem merülhet fel.

[129] A 3286/2018. (VII. 20.) AB végzés az alkotmányjogi panaszt visszautasította. Az indítványozó részben a régi Be. módosított szabályát támadta, részben a törvényszék elsőfokú ítéletét (2012), az ítélőtábla másodfokú ítéletét (2013), a Kúria felülvizsgálati végzését (2017). Utóbbi kérelmét illetően az indítványozó arra hivatkozott, hogy az elsőfokú eljárásban a korábban nyomozási határozatot felülbíráló törvényszéki tanács tagja vett részt. A határozat a visszautasítást azzal indokolta, hogy az első és másodfokú döntést az Abh1. és Abh2. kihirdetése előtt hozták. Hivatkozott továbbá arra, hogy a felülvizsgálati tanácsban kizárással nem érintett bírók vettek részt. Az indokolás szerint: „E körben következetesnek tekinthető gyakorlata szerint akkor semmisítette meg a támadott ítéleteket kizárt bíró eljárása miatt, ha a kizárt bíró olyan ítélet meghozatalában vett részt, mely végleges volt, vagyis további jogorvoslat nem követte, míg ha sor került a döntés revíziójára, az Alkotmánybíróság nem állapította meg a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét.” {Indokolás [10]}.

[130] A 3019/2019. (I. 21.) AB végzés az alkotmányjogi panaszt visszautasította, mert a befogadására nem látott lehetőséget. Az indítványozó részben a régi Be. módosított szabályát támadta, részben a törvényszék elsőfokú ítéletét (2012), az ítélőtábla másodfokú ítéletét (2012), a Kúria felülvizsgálati végzését (2018). Utóbbi kérelmét illetően az indítványozó arra hivatkozott, hogy az elsőfokú ítéletet meghozó tanács elnöke a nyomozás során az indítványozó előzetes letartóztatásának egy éven túli meghosszabbítása tárgyában eljár. Ezért első fokon elfogultságot jelentett be, másodfokon pedig kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, amit az akkori jogértelmezés miatt elutasítottak. Álláspontja szerint ez abszolút kizárási ok lett volna az Abh1. és az Abh2. alapján. Erre alapított felülvizsgálati kérelmét a Kúria azért utasította el, mert az Abh1. szerinti követelmény az annak kihirdetését követően indult büntetőeljárásokban érvényesítendő, az Abh2.-nek pedig nincs *ex tunc* hatálya. Az alkotmánybírósági határozat indokolása megállapította, hogy az Abh2. „az ügyek sokféleségét és a jogbiztonságot mérlegelve nem rendelte el a lezárt ügyek felülvizsgálatát, a határozat meghozatalakor jogerősen befejezett ügyek tekintetében e döntés nem hozott létre új jogorvoslati okot, és az alkotmányjogi panasz benyújtására rendelkezésre álló lejárt határidőket sem élesztette fel. {Indokolás [16]}.

Felidézte a 25/2017. (X. 17.) AB határozatnak

azon okfejtését, amely az Abh2. időbeli hatályának értelmezésével foglalkozott: „Az alkotmányos követelmény nem új szabály, hanem közvetlenül és egyértelműen az Alaptörvény valamely rendelkezésén alapuló, abban eleve benne rejlő helyes értelmezés, amelyet az Alkotmánybíróság csak felismer és kimond. [...] Az, hogy az Alkotmánybíróság a lehetséges jogértelmezések közül kiválasztja az alkotmányosat, azt is jelenti, hogy ez az értelmezés eleve adott volt, még akkor is, ha esetleg annak jogalkalmazói kimondására nem, vagy nem teljesen ilyen tartalommal került sor. Az alkotmányos követelmény megállapításával az Alkotmánybíróság nem új jogértelmezést határoz meg, ami korábban még nem létezett, erre nincs is lehetősége. Ugyanez igaz a kapcsolódó alapvető jog értelmezésére is, amelyre az Alkotmánybíróság visszavezeti az alkotmányos követelményt: az adott alapjog tartalma is adott, amit az értelmezés során esetről-esetre formálisan is megfogalmaz az Alkotmánybíróság.” {25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [22], [25]}. Ezek után azzal foglalkozott, hogy az ítéleti érvelésben fellelhető esetleges téves értelmezés önmagában nem eredményezi a döntés alaptörvény-ellenességét. Az adott ügyre vonatkozóan annak tulajdonított jelentőséget, hogy a végső felülbírálatot végző tanács tagjaival szemben kizárási ok nem merült fel, másrészt arra is hivatkozott, hogy a sérelmezett első és másodfokú döntéseket az Abh1. és Abh2. kihirdetését megelőzően hozták. Előbbiek tekintetében a következőképpen fogalmaz az indokolás: „Önmagában azonban az, ha egy ítélet valamely téves értelmezést tartalmaz, még nem teszi a döntést egyben alaptörvény-ellenessé is. Az indítványozó ezzel kapcsolatban olyan érvelést, amelyet a korábban a nyomozási bírók kizárásával kapcsolatos döntések {3286/2018. (VII. 20.) AB végzés, 3260/2018. (VII. 17.) AB végzés, 3225/2018. (VII. 2.) AB végzés, 3355/2017. (XII. 22.) AB határozat, 3354/2017. (XII. 22.) AB határozat, 3342/2017. (XII. 20.) AB határozat, 25/2017. (X. 17.) AB határozat, 3096/2017. (IV. 28.) AB végzés, 3036/2017. (III. 7.) AB végzés, 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, 34/2013. (XI. 22.) AB határozat} nem érintettek, nem terjesztett elő. Már a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat is figyelembe vette ugyanis az alkotmányos követelmény alóli kivételként, ha a kizárási ok ugyan megállapítható a perbíróval (vagy eljáró tanács tagjával) szemben, de az így hozott ítéletet a későbbiekben érdemben felülvizsgálja olyan bírói tanács, amelynek tagjaival szemben kizárási ok már nem áll fenn. Annak van ugyanis kiemelkedő jelentősége, hogy sor került azon döntés revíziójára, vagyis érdemi felülbírálatára, amelynek meghozatalában kizárással érintett bíró vett részt anélkül, hogy az eljáró tanács valamely tagját érintette volna valamely kizárási szabály {3355/2017. (XII. 22.) AB, Indokolás [11]}. Mindezeket túl, mivel a határozat időbeli hatályát a kihirdetését követően indult büntetőeljárásokra korlátozta, miközben mind az első-, mind pedig a másodfokú ítéletet a

határozat kihirdetését megelőzően hozták, így az abban meghatározott alkotmányos követelményt nem is követhették a bíróságok. (Indokolás [20]).

[131] A 3165/2019. (VII. 10.) AB határozat elutasította az alkotmányjogi panaszt. Az indítványozó a Kúria döntésének megsemmisítését azért is kérte, mert az ítéletábrta másodfokú tanácsában olyan bíró is részt vett, aki korábban az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról hozott bírói döntést felülbíráló másodfokú tanácsnak a tagjaként eljárta. A határozat indokolása megerősítette az Abh1. és az Abh2. követelményének alkalmazandóságát. Ugyanakkor kiemelte annak jelentőségét, hogy az adott büntető eljárásban a végső felülvizsgálatot végző tanácsban volt-e vagy sem kizártsággal érintett bíró. Mivel a Kúria eljárásában nem vett részt kizárt bíró, ezért az alkotmányjogi panaszt ebben a tekintetben is alaptalannak tekintette. Az érvelése a következő volt: „ [...] az Alkotmánybíróság a pártatlan bíróhoz való jog sérelmének értékelése során azt is vizsgálja, hogy a konkrét esetben sor került-e a kizárással érintett bíró részvételével meghozott döntés felülvizsgálatára. Amennyiben az adott ügyben megállapítható, hogy a jogerős döntést olyan bírói tanács vizsgálta felül, amelyben egyetlen taggal szemben sem merült fel az adott kizárási ok, az Alkotmánybíróság úgy értékeli, hogy a felülvizsgálat következtében sor került a jogsérelem orvoslására. Az Alkotmánybíróság megsemmisítő döntése sem vezetne ugyanis más eredményre, mint hogy egy olyan bírói tanács vizsgálja felül a kifogásolt határozatot, amelynek tagjaival szemben a kizárási ok nem áll fenn.” {Indokolás [64]}. Ebben a körben hivatkozott az Abh1.-re, a 3355/2017. (XIII. 22.) AB határozatra, valamint a 3224/2018. (VII. 2.) AB végzésre: „Jelen ügyben az Alkotmánybíróság elvégezte ugyanezen szempontok értékelését. Annak eredményeként megállapította, hogy a kifogásolt bírói döntést az alkotmányjogi panaszban felhívott alaptörvény-ellenesség nem befolyásolhatta érdemben, a tisztességes eljárás helyrehozhatatlan sérelme nem volt megállapítható.” {Indokolás [66]}.

[132] A 2/2020. (I. 2.) AB határozat az új Be. 869. §-át támadó alkotmányjogi panaszt elutasította, ugyanakkor a törvényszék másodfokú ítéletét megsemmisítette. Az indítványozó (a 2016. október 7-én indult büntetőeljárás I. rendű terheltje) utóbbi kérelmében arra is hivatkozott, hogy a másodfokú ítélet (2018) meghozatalában olyan bírók vettek részt, akik korábban a rá vonatkozó nyomozási bírói határozatok felülbírálatában jártak el. A határozat indokolása felidézta az Abh2. időbeli hatályával kapcsolatos korábbi alkotmánybírósági megállapításokat, és ezeket megerősítve ismételtén rögzítette, hogy azon ügyekben „amelyekben nem lehet alkalmazni a [rég]i Be.-be épített módosított kizárási szabályokat, a bíróságoknak közvetlenül kell figyelembe venniük a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal megállapított alkotmányos követelményt.” {

25/2017. (X. 17.) AB határozat, Indokolás [27]}. Ugyanakkor megerősítette azt az alkotmánybírósági gyakorlatot is, amely jelentőséget tulajdonít annak, hogy a végső felülbírálatot végző tanács tagjai érintettek voltak-e az Abh2. szerinti kizártsággal: „jelen esetben azonban a jogerős döntést hozó másodfokú bíróság tanácsának összetétele nem felelt meg a pártatlanság követelményének, felülvizsgálati eljárásra pedig nem került sor, ezért az Alkotmánybíróság a másodfokú ítéletet megsemmisítette.” {Indokolás [32]}.

[133] 5.6. A fenti alkotmánybírósági döntések egybehangzók abban, hogy az Abh2. követelménye érvényesítendő a 2016. november 30-án folyamatban lévő büntető eljárásokban. Ugyanakkor egybehangzók abban is, hogy a követelmény érvényesítésekor jelentőséget kell tulajdonítani annak, hogy a végső felülbírálatot, vagy felülvizsgálatot végző bírói tanácsban nem járt el az Abh2. követelménye szerinti kizárt bíró.

[134] Mivel a jelen ügyben a felülvizsgálatot végző Kúriát illetően nem merült fel kizárási ok, így a bírósági eljárás egészével szemben támasztható pártatlanság követelménye teljesült.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde alkotmánybíró különvéleményéhez csatlakozom.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró különvéleménye

[135] 1. A Határozat rendelkező részének 1. pontjával és a hozzáfűződő indokolással nem értek egyet. Nem értek egyet a Kúria felülvizsgálati végzése és az Ítélet tábla jogerős másodfokú ítélete - indítványozóra vonatkozó részének -

alaptörvényellenesség címén történt megsemmisítésével. Álláspontom szerint az indítványt e tekintetben is el kellett volna utasítani. Kisebbségben maradván a Határozathoz különvéleményt csatolok (Abtv. 66. § (2) bekezdés).

[136] 2. Nem értek egyet a Határozat indokolása szerinti azon következtetéssel s egyben felfogással, miszerint

[137] - „2017. október 17. napjától kezdve a bíróságok számára a folyamatban lévő büntetőeljárásokban is követelmény volt, hogy a büntetőügy további elintézésben nem vehetett részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában így akár a nyomozás során bármilyen vonatkozásban bíróként már eljárta.” (Határozat indokolása IV/2.3. pont 5. bekezdés); valamint

[138] - „Az alkotmányos követelmény „ügyet” jelöl meg, amely arra utal, hogy a több vádlottas ügyben mindegy, hogy melyik terheltre nézve hoz döntést a nyomozás során eljáró bíró, elegendő, ha az ügy iratait megismerheti” (Határozat indokolása IV/3. pont 2. bekezdés)

[139] E kettő egybeolvasva azt jelenti, hogy a büntetőügy további elintézésében nem vehet részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, bármilyen vonatkozásban tehát mindegy milyen ügyben, több vádlottas ügyben pedig mindegy, hogy melyik terhelt esetében bíróként már eljárta, elegendő, ha az ügy iratait megismerte.

[140] Ezzel nem értek egyet.

[141] 3. A 2013. november 22-i alkotmányos követelményről rendelkező (Abh1.), a 2016. november 30-i újabb alkotmányos követelményről rendelkező (Abh2.), s e rendelkezések 2017. október 17-i, egyébként elutasító határozat indokolásában kifejtett értelmezése (Abh3.) azt mutatja, hogy az Alkotmánybíróságnak (2013-tól kezdődően) saját megfontolása volt a magyar büntetőeljárás rendjét illetően, amikor – egy valójában relatív természetű körülményből – abszolút, feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező érvénytelenségi okot kreált és deklarált.

[142] Ennek lényegi gondolati magja az a feltevés, miszerint a jövőbeli érdemi (bűnösség és büntetés kérdésében való) döntésből kizárás objektív alapja a bárminemű korábbi találkozás az ügygel, mivel az eleve az ügybe merülést jelent. Az alkotmányos elvárás folyamatos – egyidejűen terjedelmét, időbeliségét tágító – továbbgördítése, amint jelen Határozat imént hivatkozott megállapítása is e feltevésen alapul.

[143] E feltevést elhibázottnak tartom. Részint azért, mert – amint az Abh1., Abh2., Abh3. figyelmes olvasatából is kitűnik – maga az Alkotmánybíróság sem tudta ellentmondásmentesen igazolni, s követni. Részint azért, mert nem (nem

jelentőségének megfelelően) vet számot azzal, hogy melyek a magyar büntetőeljárás törvényi rend szerinti evidenciái.

[144] Ehhez képest pedig indokolatlan beavatkozást jelent a büntetőeljárás magyar rendjébe, aminek következményei pedig messze túlmenőek; s bár minden bizonnyal a kezdőlépéssel (Abh1.) nem voltak szándékoltak, viszont jelen Határozatot követően már nem visszafordíthatók.

[145] 4. Előrebocsátom, hogy nem az a kérdés, hogy a nyomozási bíró ki van zárva a bíróság további eljárásából; mivel régóta ez a törvény:

[146] - 1999. március 1-jén kezdődő hatállyal a törvény eleve kizárta a bíróság további eljárásából azt a megyei bíróság elnöke által kijelölt helyi bírósági bírót, aki dönt a tanú védetté különösen védetté nyilvánításáról, kihallgatja a különösen védett tanút, és elrendeli a kimerítően felsorolt bizonyítási eszközök alkalmazását, valamint azt a bírót is, aki döntött a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 69. §-a alapján, továbbá a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 58. §-a alapján titkos információgyűjtés engedélyezéséről [vö.: 1973. évi I. törvény 40. § (5) bekezdés]

[147] - 2003. július 1-jén kezdődő hatállyal a törvény eleve kizárta a bíróság további eljárásából, azt, aki az ügyben nyomozási bíróként járt el (valamint azt, aki az ügyben külön törvény alapján titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött, tekintet nélkül arra, hogy a titkos információgyűjtéssel szerzett adatokat a büntetőeljárásban felhasználták-e) [vö.: 1998. évi XIX. törvény 21. § (3) bekezdés a) pont, (2) bekezdés d) pont]

[148] Nem az a kérdés, hogy a nyomozási bíró mellett az őt jogorvosló bíró is ki van zárva a bíróság további eljárásából ki, mivel egy idő óta ez a törvény:

[149] - 2017. április 19-én kezdődő hatállyal a törvény eleve kizárta a vádemelést követően a bíróság további eljárásából azt a bírót, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár (s változatlanul azt, aki az ügyben külön törvény alapján titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött, tekintet nélkül arra, hogy a titkos információgyűjtéssel szerzett adatokat a büntetőeljárásban felhasználták-e) [vö.: 1998. évi XIX. törvény 21. § (3) bekezdés a) pont, (2) bekezdés d) pont; 2017. évi XXIX. törvény 1. §].

[150] - 2018. július 1-én kezdődő hatállyal a törvény eleve kizárja a vádemelést követően a bíróság további eljárásából azt a bírót, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár (valamint azt, aki az ügygel összefüggésben titkos

információgyűjtés engedélyezéséről döntött, tekintet nélkül arra, hogy a az így szerzett adatokat a büntetőeljárásban felhasználták-e) [vö.: 2017. évi XC. törvény (Be.) 14. § (3) bekezdés a) pont; 14. § (1) bekezdés d) pont].

[151] 2017. április 19-e óta tehát a nyomozási bíró és az őt jogorvosló bíró törvény erejénél fogva kizárt a vádemelést követően a bíróság további eljárásából, az ügy elintézéséből; ehhez képest az ügy bárminemű elintézéséből.

[152] 5. Figyelmes olvasattal megállapítható, hogy az Abh1. szerinti alkotmányos követelmény arra vonatkozott, hogy az Alkotmánybíróság a nyomozási bíró meglévő törvényi kizártságára vonatkozó rendelkezés érvényét kiterjesztette a nyomozási bírót jogorvosló bíró személyére is, ám csupán arra az esetre, ha (a vádemelés előtt) a letartóztatás, avagy az ideiglenes kényszergyógykezelés tárgyában döntött másodfokon [vö.: Abh1. 1.; 1998. évi XIX. törvény 207. (6) bekezdés]. Vagyis az Abh1. bizonyos tárgykörben elvárásá tette, hogy a nyomozási bírónak kell megfeleltetni az őt jogorvosló bírót. Függetlenül attól, hogy ezen jogorvosló bíró perjogi, szervezetjogi helyzete lényegesen különböző a nyomozási bírótól (nem kijelölt, eleve törvényszékre beosztott). Ez személyi tágítás volt, ám korlátozott tárgykörben.

[153] Az Abh2. szerinti alkotmányos követelmény az Abh1. szerinti bizonyos tárgykörre korlátozott „perjogi egyneműsítést” megtartva, azt egyrészt függetlenítette az ügy tárgyától, vagyis közömbösnek vette, hogy milyen tárgyban volt a korábbi eljárás, illetve döntés. Másrészt általános érvénnyel a nyomozási bíró törvényi kizártságának fogalmi terjedelme alá vette - azzal egyezőnek feleltette meg - azon elvárást, miszerint a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár nyomozás során bíróként eljár.

[154] E tágítás – megfogalmazásából fakadóan, s jelen Határozatban is visszaköszönve – valójában azt jelenti, hogy bármely későbbi ügyintézés csak akkor alkotmányos, ha a későbbi bíró korábban az ügygel semmilyen módon nem találkozott. Függetlenül attól, hogy mi volt a korábbi ügyintézésének tárgya.

[155] 6. Az Abh2. után a jogalkotó 2017. április 19-i hatállyal módosította az akkor hatályos Be.-t, s e módosítással léptette hatályba 2018. július 1-én a Be.-t is [vö.: 2017. évi XXIX. törvény 1. §; 2017. XC. törvény]

[156] A 2017. október 17-i Abh3. – a 2017. évi XXIX. törvény ismeretében, s az akkor hatályos Be. tárgyában – (bár az indítványokat elutasította) indokolásában kifejtette, miszerint

[157] „[27] (...) Az, hogy a jogalkotó az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményét megállapító határozatának hivatalos lapban történő megjelenésének napjától

rendeli alkalmazni a módosított normaszöveget, meghatározva, hogy az mely ügyekre terjed ki és melyekre nem, felveti annak a kérdését, hogy - ahogyan erre a három indítványozó tanács is egyöntetűen következtetett - a jogalkotó az Alkotmánybíróság döntésének jogkövetkezményeit alaptörvény-ellenesen korlátozta. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság jelen ügyben is a hatályos jog kíméletével járt el megállapítva, hogy az indítványokban felvetett ellentmondás megfelelő jogértelmezéssel feloldható.”

[158] „[30] Az Alkotmánybíróság határozatának erga omnes kötelező hatályát az alkotmányos követelményt jogszabályba foglaló jogalkotói döntés nyilvánvalóan nem ronthatja le. A derogációs tilalom vonatkozik az időbeliségre, tehát a jogalkotó nem korlátozhatja az alkotmányos követelmény alkalmazását valamilyen jövőbeli időponttól kezdődő időszakra, és vonatkozik az eljárás szakaszaira is, tehát a nyomozás elrendelésével kezdődő büntetőeljárás egészére irányadó, nem korlátozható az ügyek érkezésére.

[159] [31] Azon ügyekben tehát, amelyekben nem lehet alkalmazni a Be.-be épített módosított kizárási szabályokat, a bíróságoknak közvetlenül kell figyelembe venniük a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal megállapított alkotmányos követelményt. Az alkotmányos követelmény alkalmazása ugyanakkor mindig konkrét ügyekhez kapcsolódik, azoktól nem szakadhat el.”

[160] Következésképpen az Abh3. kimondva kimondatlanul arra az álláspontra helyezkedett, miszerint az Abh1. és Abh2. szerinti alkotmányos követelmény elvárását követő 2017. évi XXIX. törvény szerinti megoldás alkotmányos szempontból kívánni valót hagy maga után (s ehhez képest a Be. 2018. július 1-én hatályba lépett szövege is). Viszont az Abh3. szerint az alkotmányos követelmény érvényesítése a folyamatban lévő ügyekben az eljáró általános hatáskörű bíróság feladata [Abh3. [31] bekezdés zárómondat]

[161] 7. Mindezek alapján a jelenlegi jogállapot 2017. április 19-e óta fennáll. A jogalkotó az Abh1. és az Abh2. követő módosítás után az Abh3. után nem változtatott a hatályos jog szövegén.

[162] Ehhez képest pedig a kérdés valójában az, hogy a 2017. évi XXIX. törvény szerinti módosítással beállt és fennálló jogállapotban az Abh1. és Abh2. szerinti alkotmányos követelmény számonkérése indokolt-e a jelen ügyben a hatályos jogot alkalmazó bíróságon.

[163] 8. A Határozat ezt a számonkérést az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes eljáráshoz való jog részét képező bírói pártatlanság követelménye miatt tartja indokoltnak.

- [164] Az igazságszolgáltatás, a bíró tevékenysége döntési tevékenység, az ítélkezés nem személytelen, de nem is személyes, hanem intézményes feladat. A bíró függetlensége és pártatlansága valójában az egyén alapjoga.
- [165] A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bíróval szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény. El kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében. Ennek intézményes biztosítékát a bíró kizárására vonatkozó büntetőeljárás szabályok biztosítják.
- [166] Az Emberi Jogok Európai Bírósága a sérelmezett esetek megítélésében kettős, mégpedig szubjektív és objektív megközelítésű tesztet alkalmaz. Elsősorban vizsgálja az eljáró bíró konkrét magatartását az ügyben. Azt hogy, volt-e olyan megnyilvánulása, amelyből a pártatlanságának hiányára lehet következtetni; ezt a folyamodó egyáltalán sérelmezi-e. A bíró személyes pártatlanságát vélelmezni kell az ellenkező bizonyításáig. Ezt követi az objektív megközelítés, annak vizsgálata, hogy függetlenül a bíró személyes magatartásától, a folyamodónak volt-e jogos, indokolt, objektíve igazolható oka a pártatlanság hiányának feltételezésére. Ehhez a Bíróság részletesen vizsgálja, hogy az adott jogrendszer szabályai szerint a bíró korábban milyen jellegű eljárásban, milyen feladatokat látott el, és milyen annak a szervezetnek a belső felépítése, amelynek keretében a pártatlanságát kétségessé tevő döntések születtek.
- [167] 9. Ehhez képest jelen ügyben arról van (volt) szó, hogy az Abh1. és Abh2. értelemszerűen az eljárás mikénti szabályozása nyomán, vizsgálata mentén – tehát nem az eljáró bíró személyes magatartása alapján, hanem objektív indokkal – kellett, hogy eljusson az alkotmányos követelmény megfogalmazásáig. Annak Abh3.-ban való értelmezése sem lenne másképp olvasható. S ehhez képest jelen Határozat esetében is jelentősége van (kell lennie) annak, hogy milyen objektív – a szabályozásban rejlő – oka van a pártatlanság sérelmének, illetve a pártosság vádjának.
- [168] Ennek vizsgálatával mindmáig adós maradt az Alkotmánybíróság.
- [169] 10. A már kifejtettek szerint az Abh1. közömbösítette a jogorvosló bíró perjogi, szervezetjogi helyzete és a nyomozási bíró perjogi, szervezetjogi helyzete közötti különbözőség jelentőségét, viszont szem előtt tartotta, hogy ez csak bizonyos (személyi szabadságot korlátozó) tárgykörre vonatkozó alkotmányos álláspont.
- [170] Az Abh2. pedig közömbösítette a korábbi ügyintézés tárgyának jelentőségét, s a pártatlanság általános érvényű elvárásaként fogalmazta meg, miszerint a

büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár nyomozás során bíróként eljár.

[171] Jelen Határozat ennek folyamata.

[172] Kétségtelen, hogy e két szempont közömbösítése alapvető feltétele a pártatlanság érdekében érvényesített alkotmányos követelménynek. Nem tartom azonban e közömbösítéseket tartalmi szempontból objektívnek, és teljesnek sem.

[173] 11. Nem látom alátámasztottnak, hogy a bíró különböző perjogi és szervezetjogi helyzete miatt nem szempontja, illetve miért közömbösíthető szempontja a pártatlanság vizsgálatának.

[174] 11.1. Az 1867-es kiegyezést követően a nyomozás, a vizsgálat és a perbíró funkciója intézményileg és alanyilag is elkülönült. 1945 előtt az ügyészség egyes nyomozati cselekmények elvégzése érdekében megkereshette a törvényszék vizsgálóbíráját. 1951-ben megszüntették a bíróság szervezetébe tartozó vizsgálóbírói intézményt, s helyébe az általános nyomozó hatóság (a rendőrség) lépett. Vizsgálóbírói intézmény ma sincs. A vizsgálóbíró nem vehető azonosnak a törvényszék elnöke által, a bírók közül kijelölt nyomozási bíróval.

[175] 11.2. A Be. szerinti nyomozási bíró nem nyomozást vezető bíró, nem bizonyítékgyűjtő bíró (ide nem értve a titkos eszköz engedélyezésének tárgykörét, ami viszont eleve kizárttá teszi az engedélyezőt a perbíráskodásból), a nyomozási bíró feletti perbíró általi jogorvoslat kifejezetten garanciális érdekből való, a nyomozási bírói döntések esetleges belterjességének külső ellensúlyozása végett.

[176] A nyomozási bíró intézményét az 1998. évi XIX. törvény vezette be.

[177] „A törvény nem támasztja fel a kontinensen visszavonulóban lévő vizsgálóbírói intézményt; a nyomozási bíró (alapjogi bíró) nem bűnüldözési funkciót lát el az eljárásban. A törvény szerint a nyomozási bíró a vádirat benyújtása előtt az egyes kényszerintézkedésekről dönt és engedélyezi a titkos adatszerzést, valamint határoz az eljárás folytatásának elrendeléséről, ha korábban a nyomozást megszüntették. Bizonyítási cselekményt csak egészen kivételesen végez, olyankor, amikor feltehető, hogy a bizonyítási eszköznek a tárgyaláson történő megvizsgálására nem kerül sor. Így például a nyomozási bíró indítványra kihallgatja a tanút, ha a tanú az életét közvetlenül veszélyeztető betegségben szenved vagy ha megalapozottan feltehető, hogy a tanú a tárgyaláson nem jelenhet meg, továbbá olyankor, amikor ezt a tanú védelme indokolja.” [1998. évi XIX. törvény Általános indokolás III/5. bekezdés]

[178] „Ebben az összefüggésben a legfontosabb azonban az a tény, hogy a nyomozást nem a végrehajtó és törvényhozó hatalomtól független hatóságok folytatják.

Mivel pedig a nyomozás szükségképpen jelentős beavatkozást jelent az egyén életébe, különös tekintettel arra, hogy már bűnösségének megállapítása előtt jogainak korlátozására vagy elvonására vezethet, a jogállamiság követelményeit kielégítő eljárásban a nyomozás során is biztosítani kell az egyén jogainak bírói védelmét. Erre szolgál, ha az egyén jogaiba a legsúlyosabb beavatkozást jelentő kényszerítő intézkedéseknek a nyomozás során történő alkalmazása bírói engedélytől függ, vagy bizonyos nyomozási cselekmények végrehajtása bírói közreműködéssel történik.

[179] A nyomozás bírói kontrolljának több megoldása ismeretes.

[180] Viszonylag egyszerű az a modell, amelyben bizonyos, főleg kényszerítő cselekmények elrendelését vagy engedélyezését a „rendes” bíróságtól kell kérni vagy az ilyen cselekmények alkalmazása miatt jogorvoslatért ahhoz lehet fordulni. Ennek a megoldásnak hátránya, hogy meglehetősen merev és a bíróság az említetteken kívül más tevékenységet nem fejt ki a nyomozás során.

[181] A régebbi magyar büntetőeljárás jogban is ismert vizsgálóbírói intézmény a legszélesebb körű bírói kontrollt valósítja meg, az úgynevezett vizsgálat teljesítése e bíró feladata. A vizsgálóbíró alkalmazása a korszerű vegyes rendszerekben visszaszorulóban van, elsősorban azért, mert a nyomozási cselekmények kétszeres elvégzése az eljárást nehezítéssé teszi.

[182] A törvény az utóbbi időkben előnyösebbnek ítélt modellt követ, a vádirat benyújtása előtt szükséges bírói feladatokat a nyomozási bíróra bízta. ... Szerepe tehát nem azonos a vizsgálóbíróéval, ám azáltal, hogy a megyei bíróság elnöke kifejezetten e feladatok ellátására kijelöli, könnyen elérhető és alkalmas a nyomozás szükséges bírói kontrolljának megvalósítására.” [1998. évi XIX. törvény 207-208. §-hoz fűzött indokolás]

[183] „A nyomozási bíró határozata ellen az jelenthet be fellebbezést, akivel a határozatot közölték. A fellebbezés bejelentésére nyitva álló határidő rövidségét az indokolja, hogy a nyomozás során nem célszerű a jogorvoslatok bejelentésével okozott eljárás késleltetésére lehetőséget adni. A jogorvoslat elbírálására a megyei bíróság másodfokú tanácsa jogosult. Ez abból következik, hogy a nyomozási bírót a helyi bíróság más bírától csupán feladatainak sajátossága különbözteti meg, de a bírói jogállását és határozatainak bírósági határozat jellegét ez semmiben sem érinti.” [1998. évi XIX. törvény 215. §-hoz fűzött indokolás]

[184] 11.3. Az alkotmányos követelmény Abh.1. és Abh.2. megfogalmazásakor jogállapot szerint a vádirat benyújtása előtt a bíróság feladatait – ha a Be.

eltérően nem rendelkezik – a nyomozási bíró látja el [korábbi Be. 12. § (4) bekezdés].

[185] E rendelkezés alóli egyik kivétel (eltérés) volt a korábbi Be. 131. § (1) bekezdésének zárófordulata, miszerint a vádirat benyújtása előtt, amennyiben az elrendelt előzetes letartóztatás tartama az 1 évet eléri, akkor a további, alkalmanként 2 hónapi meghosszabbításról a megyei bíróság (jelenleg törvényszék) egyesbírója dönt.

[186] Ez a döntési jogkör eleve kivételes, megfontolása garanciális. A törvény – eleve garanciális érdekből és okból – a döntést kivette a nyomozási bíró hatásköréből, s ennek megfelelően alakult a döntéssel szembeni jogorvoslat elbírálásának hatásköre is, ami az ítéletábrára tartozik.

[187] Ezt a – tehát nyilvánvalóan garanciális – kivételességet nem érintette, hogy a korábbi Be. 207. § (6) bekezdése alapján a vádirat benyújtása előtt az előzetes letartóztatás 1 éven túli meghosszabbítására irányuló eljárást a megyei bíróság (törvényszék) egyesbírójának a nyomozási bíró eljárására vonatkozó (korábbi Be. IX. Fejezet VI. Címében foglalt) rendelkezések szerint kell lefolytatnia.

[188] Ellenkezőleg, a korábbi Be. 207. § (6) bekezdése szerinti szabályozás épp azt tükrözte, hogy a megyei bíróság (törvényszék) egyesbírója nem nyomozási bíró, ezért rendelkezni kell róla, hogy milyen eljárást folytat.

[189] Önmagában az azonos eljárási szabályokból nem következik, hogy azok különböző perjogi állású alkalmazója azonosnak tekintendő.

[190] Ehhez képest a megyei bíróság (törvényszék) egyesbírója az előzetes letartóztatás 1 éven túli meghosszabbítása tárgyában nem nyomozási bíróként dönt, nem nyomozási bíró feladatát látja el, a korábbi Be. 207. § (6) bekezdése folytán nem lett a korábbi Be. 207. § (1) bekezdése szerint – a megyei bíróság (törvényszék) elnöke által – kijelölt (nyomozási) bíró. Nem a nyomozási bírót helyettesíti, mivel az általa ellátott feladat nem tartozik a nyomozási bíróra.

[191] A korábbi Be. 21. § (3) bekezdés a) pontja pedig nem azt tekintette kizárási oknak, ha a bíró olyan tárgyban határozott, ami (bizonyos körben) a nyomozási bíró hatáskörébe is tartozhat, hanem azt, ha a bíró az ügyben nyomozási bíróként – tehát a megyei bíróság (törvényszék) elnöke által a korábbi Be. 207. § (1) bekezdése alapján kijelölt bíróként – járt el.

[192] Ellenkező álláspont azt jelenti, hogy a törvényszék másodfokú tanácsának a nyomozási bíró által, illetve az ítéletábrá tanácsának a törvényszék (nem nyomozási bíró) egyesbírója által előzetes letartóztatás tárgyában hozott határozata elleni fellebbezést elbíráló – adott esetben megváltoztató és előzetes

letartóztatást elrendelő, illetve meghosszabbító – határozatát meghozó tagjai szintén eleve ki lennének zárva a bíróság további eljárásából.

[193] Ez azonban könnyen belátható, hogy legalábbis kétséges, viszont kétségtelen, hogy az Abh.1., Abh2., Abh3., s így a jelen Határozat is ehhez vezetnek.

[194] [Vitán felüli, hogy tárgyi szempontból a titkos információgyűjtést külön törvény alapján engedélyező bíró kizárt az ügyből, függetlenül attól, hogy nyomozási bíró vagy sem; vö.: korábbi Be. 21. § (4) bekezdés; Be. 14. § (1) bekezdés e) pontja].

[195] 11.4. Önmagában az azonos eljárási szabályokból tehát nem következik, hogy azok különböző perjogi állású alkalmazója azonosnak tekintendő. Kétségtelen, hogy az Abh1. közömbösítette a nyomozási bíró és az őt jogorvosló bíró között meglévő perjogi és szervezetjogi eltérést, s ehhez képest fogalmazta meg az alkotmányossági elvárást.

[196] Megemlítem, ma már ennek alapossága elvesztette jelentőségét, mivel a jogalkotó – elfogadva az Alkotmánybíróság ebbéli álláspontját – módosította a jogot, s a nyomozási bírót jogorvosló bírót is kizárta [vö.: 2017. évi XXIX. törvény, illetve 2017. évi XC. törvény]. Ennyiben tehát a hatályos jog és az Alkotmánybíróság álláspontja egyező.

[197] 12. Változatlanul jelentősége van azonban annak, hogy az Abh2. közömbösítette a korábbi ügyintézés tárgyának jelentőségét, s a pártatlanság általános érvényű elvárásaként fogalmazta meg miszerint a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár nyomozás során bíróként eljár.

[198] Ehhez pedig szintén csak annak részletes vizsgálata alapján lehet(ne) eljutni, hogy az adott jogrendszer szabályai szerint a bíró korábban milyen jellegű eljárásban, milyen feladatokat látott el, és milyen annak a szervezetnek a belső felépítése, amelynek keretében a pártatlanságát kétségessé tevő döntések születtek.

[199] Nem tartom megalapozottnak önmagában azt a feltevést, miszerint a pártatlanság kétségessége címén a jövőbeli érdemi (bűnösség és büntetés kérdésében való) döntésből kizárás objektív alapját jelenti a bárminemű korábbi találkozás az üggyel, mivel az eleve az ügybe merülést jelent. Másképpen szólva nem tartom megalapozottnak azt a feltevést, hogy a bíró kizárásának objektív, törvényi okával eleve azonos – s eleve a pártatlan bíróságához való alkotmányos alapjog sérelmét jelenti – a bíró bárminemű korábbi találkozása az üggyel.

[200] 13. A Be. alapján felülvizsgálati ok és feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés, ha az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt, ami hivatalból vizsgálendő. Törvény szerint kizárt a bíró ha

vele szemben valamely objektív, konkrét, törvényben meghatározott kizárási ok fennáll; valamint, ha önmagával szemben elfogultságot jelentett be [vö.: 17/2001. (VI. 1.) AB határozat 1. pontja; ABH 2001, 222.]. Mindkét esetben – megdönthetetlen – törvényi vélelem szól a pártatlanság ellenében elfogultság mellett. Ezek a kizárási okok kimerítően meghatározottak, objektívek. Hatásuk pedig – kizárás iránti igény érvényesítése, illetve kizárást megállapító határozat nélkül is – abszolút, feltétlen, mérlegelést nem igényel, csupán magának az okként szolgáló tény fennállása vizsgálandó.

- [201] Szintén kizárt az a bíró, akinek kizárását elfogultság címén egyéb okból indítványozták és kizárását külön határozat megállapította, vagy kizárásának elintézése igazgatási (nem peres) úton, külön határozat nélkül történt. A kizárás ezen oka relatív. Törvényi megfogalmazása általános („akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható”), nem fűződik hozzá megdönthetetlen vélelem. A törvényi szabályok szerint érvényesíteni (illetve bejelenteni) kell. Külön vizsgálandó maga az elfogultság alapjául szolgáló tény valósága és annak – elfogultságot megalapozó – alkalmassága, ami mérlegelést igényel.
- [202] Az ügy elintézéséből eleve – törvény erejénél fogva – kizárás törvényi okai (objektív, abszolút okok) mögött meghúzódó hagyományos megfontolás, hogy az ügyben bíróként
- [203] - ne járjon el az, aki az ügyben nem bíróként már eljár (vagy ilyen személy hozzátartozója), avagy aki az ügyben mint büntetőeljárásban résztvevő személy vesz vagy vett részt (vagy ilyen személy hozzátartozója); mivel ez a bíró személyében feloldhatatlan kettősséget jelent;
- [204] - ne járjon el az, aki az ügygel összefüggésben titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött; mivel ezáltal tevőlegesen résztvett bizonyíték gyűjtésében;
- [205] - ne járjon el az, aki a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár (Abh1.; Abh2.)
- [206] - egyazon ügyben ne legyen önmaga felülbírálója, avagy ne végezze önmaga utasítására az új, illetve megismételt eljárást; mivel a perjogi jogorvoslatok intézésének záloga a szervezetjogi elhatárolás;
- [207] - érdemi határozathozatalát követő megismételt illetve új eljárásban a korábbi ténybeli meggyőződése ellenére ne kényszerüljön eljárni; mivel a ténybeli megalapozatlanság, illetve a perújítás esetében valójában a bírónak a hiteltérdemlőség kérdésében hozott álláspontja van megtámadva, illetve elégtelenként kifogásolva. (vö.: Be. 14. §)

[208] Ezen túlmenően, illetve ezen kívül önmagában az a körülmény, hogy a bíró az eljárás valamely korábbi szakaszában egyazon ügyben eljár – a törvény alapján – nem jelent feltétlen, abszolút kizáró okot.

[209] 14. A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog aggálymentes biztosítékát nyilvánvalóan az jelenti, ha a szándékolt, vagy kívánt okot a törvény (a Be.) tartalmazza. Ennek hiányát önmagában az a feltevés nem pótolja, miszerint a bíró kizárásának objektív, törvényi okával eleve azonos – s eleve a pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog sérelmét jelenti – a bíró bárminemű korábbi találkozása az ügygel.

[210] Különösen nem, ha az ilyen feltevés esetében ellentétes következményre is lehet jutni.

[211] 14.1. Az Alkotmánybíróság a pártatlan bírósághoz való jog tartalma és követelményei kapcsán először a 67/1995. (XII. 7.) AB határozatban foglalt állást. „Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem sérti a pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjogot az, hogy a „tárgyalás mellőzése” külön eljárásban az iratok alapján büntetést kiszabó bíró folytatja le az elsőfokú tárgyalást, ha a felek az iratok alapján hozott határozatban nem nyugosznak meg és a tárgyalás tartását kérik.” (ABH 1995, 346, 347)

[212] „A tárgyalás mellőzésével hozott határozatában a bíróság a bűncselekmény elkövetésének beismerése birtokában szab ki büntetést arra az esetre, ha a terhelt abban megnyugszik. A bírónak tehát abban a tudatban kell eljárnia, hogy az iratokon alapuló döntése feltételes, így szükségképpen készen kell lennie arra, hogy a terhelt tiltakozása esetén határozatát a tárgyalás alapján elfogulatlanul és előítéletmentesen felülvizsgálja.” (ABH 1995, 346, 349)

[213] 14.2. A 26/2021. (VIII.11.) AB határozat szerint

[214] „[65] A felhívott alkotmánybírósági határozatok a testület azon álláspontját tükrözik, amely szerint sérül a pártatlanság követelménye, ha a bíró a vádemelést megelőzően is szerepet kap az eljárásban. Nem vezet ugyanakkor a pártatlan bírósághoz való jog megsértéséhez, ha a bíró a büntetőeljárásban a vádemelést követően adott eljárási szakaszon belül – így az elsőfokú, a másodfokú vagy a harmadfokú eljárásban, vagy valamely rendkívüli jogorvoslati eljárási szakaszban – tölt be több funkciót: az előzetes letartóztatás kérdésében és az ügy érdemében is állást foglal.”

[215] „[72] Az Alkotmánybíróság szerint a vizsgált esetben nem áll fenn olyan funkcionális természetű aggály, amely az eljáró bíró pártatlansága tekintetében objektíve igazolható kételyeket támasztana. Ezért bizonyosan nem sérül a

pártatlan bírósághoz való jog önmagában amiatt, hogy a Be. 503. § (2) bekezdése alapján az előkészítő ülés lefolytatására, ott a terhelt beismerő nyilatkozatának az elfogadására, majd őt érintően az ítélet meghozatalára ugyanaz a bíróság jogosult, mint aki a bírósági eljárást tovább folytatja. Rámutat az Alkotmánybíróság, hogy az előkészítő ülés elsődleges funkciója – a jogalkotó szándéka szerint – éppen az, hogy a tárgyalás érdemi és koncentrált előkészítésére az ítélező bíróságnak lehetősége legyen. Ezen jogalkotói szándékkal állna ellentétben, ha az előkészítő ülést folytató bíró a tárgyalás tartására nem kapna lehetőséget.”

[216] „[86] Nem sérül ezért az Alkotmánybíróság szerint a pártatlan bírósághoz való jog pusztán amiatt, mert utóbb, a tárgyalás eredményeként a vádlott(ak) ügyében olyan bíró ítélezik, aki korábban, az előkészítő ülésen a bűnösséget beismerő vádlott(ak) nyilatkozatát elfogadta, és a büntetőjogi felelősség(ük)ről ítélettel határozott. Az Alkotmánybíróság figyelemmel volt arra is, hogy a hatályos büntetőeljárás törvény a rendes és a rendkívüli jogorvoslatok szabályozása körében megfelelő garanciális rendelkezéseket tartalmaz annak biztosítására, hogy a bíróság önállóan bírálja el a bűnösséget be nem ismerő terhelt büntetőjogi felelősségét akkor is, ha ugyanazon eljárásban másik terhelt bűnösséget beismerő nyilatkozatot tett, és azt a bíróság elfogadta. Lehetőséget teremt ugyanis a bűnösséget beismerő vádlott büntetőjogi felelősségét megállapító ítélet utólagos, az egyéb vádlott(ak) vonatkozásában lefolytatott bizonyítás alapján szükségessé váló korrekciójára.”

[217] 14.3. Ehhez képest kétségtelen, hogy az Alkotmánybíróság a gyakorlatában a vád előtti és vád utáni szakasz között látja az érdemi cezúrát. Ez azonban formális megközelítés. Figyelmen kívül hagyja, hogy a magyar büntetőeljárásban a vád előtti bírói tevékenység, feladat (a titkos információgyűjtés engedélyezésének tárgykörét ide nem értve) alapvetően nem a nyomozás, a nyomozó hatóság érdekét, hanem éppen annak kontrollját szolgálja.

[218] A vád előtt eljáró bíró (nyomozási bíró és őt jogorvosló bíró) nem válik a nyomozás részévé, sem jogállását, sem perjogi helyzetét, sem pedig szervezeti beosztását illetően.

[219] A nyomozási bíró és különösen az őt jogorvosló bíró nem válik a nyomozás, illetve a jövőbeni vád szolgálójává. Feladata változatlanul bírósági, bírói feladat. Amint a törvény kifejezetten - a nyomozási szakasztól elkülönített Tizenkettedik Rész szerinti szabályozásában - írja "A vádemelés előtt a bíróság feladatait elsőfokon a járásbíróságnak a törvényszék elnöke által kijelölt bírója nyomozási bíróként látja el." (vö.: Be. 463. §).

- [220] A nyomozási bíró szerepe épp az, hogy a bírói létevel biztosítsa a vád előtti helyzetben is az egyén alapjogának érvényesülését.
- [221] Ezzel szemben a vádemelés előtti és vádemelés utáni szakaszra való formális kettéosztás világosan azt jelenti, hogy nem így tekintünk rá. Bizalmatlanok vagyunk iránta, pártatlansága fennmaradása iránt kétséget támasztunk.
- [222] A valódi, nem formális, hanem tartalmi cezúra az (lenne), hogy a korábbi, a vádemelés előtt, s értelemszerűen nem bizonyosság, hanem valószínűség alapján hozott döntése valóban elígérkezést jelent-e a későbbi, vádemelés utáni, s már a bizonyosság alapján hozott, a bűnösség kérdésében való döntése vonatkozásában.
- [223] Ehhez képest logikai következetlenségnek tartom, hogy az Alkotmánybíróság a formális cezúra alapján a vádemelés utáni korábbi, ügyel találkozást (ami értelemszerűen szintén csupán valószínűségi döntés lehet) közömbösnek tartja [vö.: 26/2021. (VIII.11.) AB határozat].
- [224] Ezt egyébként önmagában véve helyénvalónak tartom, viszont nehezen hozható összhangba azzal az elvárással, miszerint „a büntetőügy további elintézésében nem vehet részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában bíróként már eljár”.
- [225] Nem gondolom, hogy alkotmányossági kérdés, meghatározás tárgya kell legyen, hogy az elsőfokú eljáráshoz képest a másodfokú és harmadfokú eljárás, a másodfokú eljáráshoz képest a harmadfokú eljárás, a jogerő előtti eljáráshoz képest a jogerő utáni eljárás (etc.) külön szakasza-e a büntetőeljárásnak. Ennek hagyományos felfogása régóta kialakult (amint annak is, hogy mit kell tekinteni az ügy fogalmának, avagy a büntetőeljárás indulása időpontjának), indokolatlan abba kívülről beavatkozni, rendet tenni. Nyilvánvalóan ennek alapulvételével rendelkezik a Be. a bíró kizárása eseteiről akként, hogy nem formális szempont alapján (önmagában valamely eljárási szakaszban való bármely eljárási cselekvés alapján), hanem tartalmi alapon zár ki, az „elbírálásban”, avagy „határozat meghozatalában” való részvétel miatt [vö.: 14. § (3) bekezdés b)-e) pont (4)-(6), (7) bekezdés].
- [226] 15. „Alig van annál nehezebb, mint felismerni azoknak a folyamatoknak az irányát, amelyeknek tanúi vagyunk” (idézi Bárd Károly Az út az igazsághoz, Belügyi szemle 2019/3. 8. oldal, s 11. szám alatti lábjegyzet).
- [227] Az Alkotmánybíróságnak a formális alapon való cezúra felfogása alapján kirajzolódik a bírói kar (populáció) megkülönböztetése, vádemelés előtti és vádemelés utáni szakaszra bontása. Álláspontom szerint ennek sem kiindítója,

sem generálója nem lehet az Alkotmánybíróság. Lévéen ez mind perjogilag, mind szervezetjogilag a jogalkotás megfontolásának felelőssége.

- [228] Megemlítem, hogy – többek között – az Alkotmánybíróság ebbéli felfogása alapján megoldhatatlan (illetve megoldásra váró) az a helyzet, amikor a vádemelés előtt a nyomozási bíró kizártsága tárgyában a bíróság más bírójának, illetve tanácsának, végső fokon a Kúriának kell döntenie [vö.: Be. 17. §]. Ilyenkor a kizárás tárgyában eljáró bíró (vádemelés előtt) nyilvánvaló megismeri az ügy iratait.
- [229] Megemlítem továbbá, hogy spekulatívnak és nem pedig perdöntőnek tartom azt a vélekedést, feltevést, hogy a letartóztatás kérdésében döntő bírónak a letartóztatás általános feltételéről (értsd a megalapozott gyanú létéről, illetve a gyanú megalapozottságáról) kellene mérlegeléssel állásfoglalni, s ekként már az ügybe merülés, a „végső elígérkezése” megtörtént.
- [230] E vélekedés szigorú végig vitele azt jelentené, hogy az a másodfokú bíró, aki megalapozatlanság miatt helyez hatályon kívül, nem járhatna el a megismételt eljárásban hozott döntés felülbírálatában. Ez pedig nincs így, s nem is lenne jó, ha így lenne (a megismételt eljárásból az a bíró van kizárva, aki a megalapozatlanság miatt hatályon kívül helyezett ítéletet hozta, mondván önmagával szemben nem kényszeríthető ténybeliségben más álláspontra).
- [231] A pártatlanság perjogi lényegét, értelmét az adja, hogy a bíróság a bizonyítékokat szabadon értékeli, a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg [vö.: Be. 167. § (4) bekezdés]. Az egyénnek, az ügyfélnek ahhoz fűződik alkotmányos alapjoga, hogy ügyében a végső döntést hozó bíró kizárólag a saját meggyőződése alapján döntsön arról, hogy a pervitában mit és minek hiteltérdemlősége alapján lehet megállapítani történeti valóságnak, s ehhez képest egy adott magatartás törvénybe ütköző-e vagy sem.
- [232] S ezért nem az a perdöntő kérdés, hogy formailag mely eljárási szakaszban jár el a bíró, hanem az, hogy a csupán valószínűség alapján hozott döntése valóban elígérkezést jelent-e a későbbi, vádemelés utáni, s már a bizonyosság, a bizonyítás alapján hozott, a bűnösség kérdésében való döntése vonatkozásában.
- [233] A valószínűségi alapon hozott bírói döntés esetében (ide nem értve a nem a bizonyíték fennmaradását, hanem eleve a gyűjtését célzó döntést) a bírónak abban a tudatban kell eljárnia, hogy az ilyen döntése szükségképpen feltételes, így szükségképpen készen kell lennie arra, hogy a tárgyalás, a bizonyítás eredménye alapján elfogulatlanul és előítéletmentesen döntsön. [vö.: 67/1995. (XII. 7.) AB határozat, (ABH 1995, 346, 348)]

- [234] Ennek vizsgálatával az Alkotmánybíróság adós maradt. Adós maradt annak részletes vizsgálatával, hogy a büntetőeljárás adott rendszerének szabályai szerint a bíró korábban milyen jellegű eljárásban, milyen feladatokat látott el, és milyen annak a szervezetnek a belső felépítése, amelynek keretében a pártatlanságát kétségessé tevő döntése született.
- [235] 16. Végül arról, hogy mit is jelent a Határozat a magyar büntetőeljárásban. Jelen esetben az, hogy a büntetőügy további elintézésében nem vehet részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, bármilyen vonatkozásban tehát mindegy milyen ügyben, több vádlottas ügyben pedig mindegy, hogy melyik terhelt esetében bíróként már eljár, elegendő, ha az ügy iratait megismerte, értelemszerűen azt jelenti, hogy a magyar büntetőeljárás nyomozási és bírósági szakaszának (egyébként kontinentális rendszerben hagyományos és bevett) evidenciális viszonya élesen kettészakad, teljesen önállósul, aminek a bírói populációra is kényszerítő hatása kell legyen. Ez nem más, mint az angolszász büntetőeljárás felfogása. Az ilyen.
- [236] Gyakorlati következménye pedig az, hogy az ilyen elvárás következetes lekövetése – értelemszerűen – odavezet, hogy teljesen elkülönült populációja kell legyen a vád előtti és a vád utáni bírói feladatot ellátó bíróknak.
- [237] Ez esetben már teljesen megoldott, hogy a nyomozási bíró az nyomozást vezető bíró (sőt akkor már nem is kell feltétlen bírói státusz, elég az ügyészi, ld. olaszoknál).
- [238] Egy ilyen irányváltás azonban – nézetem szerint – a jogalkotás kompetenciája, anélkül viszont a bírósági szervezet belső igazgatása által, csupán szervezési eszközzel nem kikényszeríthető (lévén a szervezeti törvényeknek az eljárásjogi rend szerinti működés biztosítása a feladata).
- [239] Ez pedig azt jelenti, hogy az alkotmányos követelmény – a 2017-es törvénymódosítás ellenében való – továbbgördítése nem jelenti, hogy remény lenne az ellentmondásmentes gyakorlat kialakulásához. Azt viszont jelenti, hogy prolongál problémát.
- [240] 17. Megismétlem, hogy a bíró önmagában a jogerő előtti, eljárásközbeni, valószínűségi alapon hozott döntése által nem válik a nyomozás, a vád kiszolgálójává. Amint akkor sem, ha még a bizonyítási eljárása előtt - s az ügy iratai ismeretében - dönt a vád bizonyítási eljárásra alkalmasságáról [vö.: Be. 484. § (1) bekezdés e) pont, 817/N. §, 817/O. §] A bírónak abban a tudatban kell eljárnia, hogy a bizonyítás lefolytatása előtt hozott, kizárólag az iratokon alapuló döntése feltételes, így szükségképpen készen kell lennie arra, hogy a bizonyítási eljárásban, a tárgyalás alapján elfogulatlanul és előítéletmentesen döntsön. Ennek

ab ovo kétségbevonása a büntetőeljárás rendjének megváltoztatását igényli (vö.: idegen jogban ismert vád tanács jogintézménye). Az Alkotmánybíróság számára azonban - álláspontom szerint - nem az a feladat, hogy az adott jog rendszerén szisztematikus változás igényét keletkeztesse, hanem az, hogy feloldja az adott jog rendszerén belül felvetődött alkotmányos aggályokat.

[241] Mindemellett számolni kell azzal is, hogy a 25/2013. (X. 4.) AB határozat alapján a „felülvizsgálati eljárást megalapozhatja a törvény 21. § (1) bekezdés e) pontjában foglalt elfogultsági okra alapított felülvizsgálati indítvány”. A korábbi Be. 21. § (1) bekezdés e) pontja, illetve a Be. 14. § (1) bekezdés e) pontja a kizárás ún. relatív törvényi oka. Ezen AB határozatot megelőzően a kizárás relatív oka – ellentétben a kizárás objektív okaival – a korábbi Be. 283. § (1) bekezdés b) pontja, és 23. § (2)-(3) bekezdése értelmében utólag, így felülvizsgálati eljárásban nem volt érvényesíthető, mivel ezen ok akkor képezhetette felülvizsgálat okát, ha ilyen ok miatt a bírót (illetve ülnököt) kizárták, aki ennek ellenére tovább eljárt.

[242] Ehhez képest viszont a jövőben számot kell vetni azzal, hogy felülvizsgálatban (jogerő után, s a terhelt halála után is) a jogerős határozat megtámadásának lehetőségét adja az Alkotmánybíróságnak a pártatlanság kapcsán vallott, s a vádemelés előtti, vádemelés utáni szakasz szerinti cezúra felfogása. Lévén, ha nem mint alkotmányos követelmény címén, hanem annak mögöttes felfogása szerint, mint elfogultsági kifogás lesz – időtlenül – a felülvizsgálati indítvány tartalma, illetve érvényesítve.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró különvéleményéhez csatlakozom.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [243] A határozat rendelkező részének 1. pontjában foglalt megsemmisítést támogattam.
- [244] Nézetem szerint azonban a megsemmisítésnek ki kellene terjednie az elsőfokú, a Debreceni Törvényszék 24.B.142/2020/196. számú ítéletére is, ezért a határozat rendelkező részének 2. pontjában foglalt visszautasítást nem támogattam.
- [245] Álláspontom szerint az alaptörvény-ellenességet megalapozó, lényeges és hangsúlyos megsemmisítési ok az, hogy sérülhetett az elsőfokú bíróság függetlenségének látszata. Az indítványban és annak kiegészítésében bemutatott, a hivatkozott tárgyalási jegyzőkönyvekben megfogalmazottak alapján felmerülhet ugyanis annak látszata, hogy az eljáró bíró ítélkezési tevékenységébe az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdését sértő módon beavatkoztak („A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélkezési tevékenységükben nem utasíthatóak”). Ebben a körben nem tartom elegendőnek a határozat III. része 2.1. pontjában kifejtett azon érvelést, hogy „az elsőfokon eljáró tanácselnök az Alkotmánybíróságnak megküldött nyilatkozatában pontatlannak minősítette a jegyzőkönyvi megfogalmazást, de közölte, hogy senki részéről nem történt az érdemi döntésére vonatkozó befolyásolási kísérlet”. Függetlenül ugyanis attól, hogy ténylegesen történt-e ilyen befolyásolási kísérlet, a jegyzőkönyvekben foglaltak alkalmasak arra, hogy a bíró(ság) függetlenségébe vetett bizalmat megingassák.

Budapest, 2024. december 10.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró